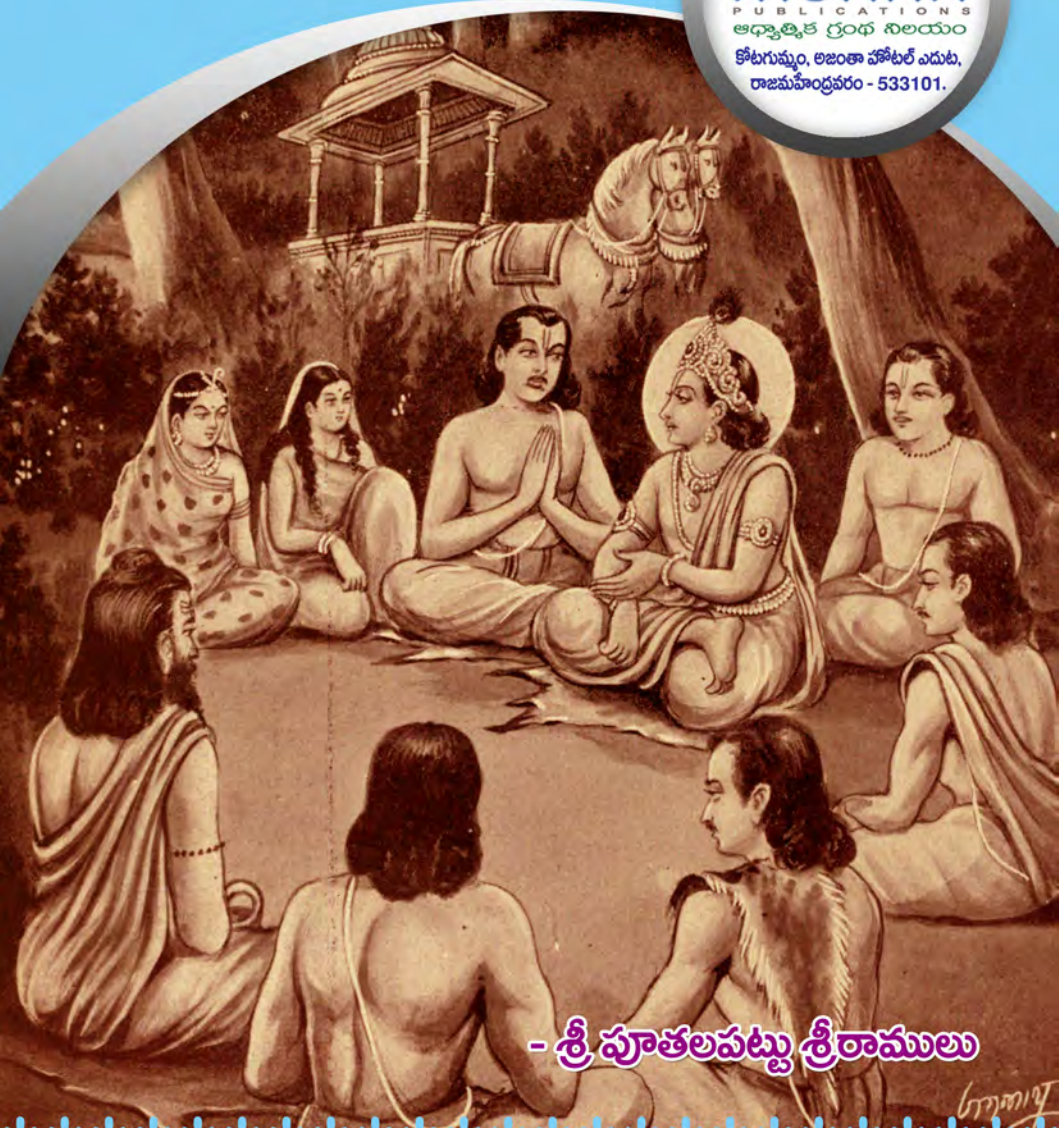
mohan
PUBLICATIONS
ఆధ్యాత్మిక గ్రంథ నిలయం
కోటగుమ్మం, అజంతా హోటల్ ఎదుట,
రాజమహేంద్రవరం - 533101.

- శ్రీ పూతలపట్టు శ్రీరాములు

ప్రవృద్ధా పాండవము

ప్రవృద్ధపాండవము

పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డిగారు

1938

[వెల 8 అణాలు

విషయసూచిక

పుట

శ్రీ రామ

ప్రవృద్ధ పాండవము

—:పాండవ జననము:—

పూర్వము చంద్రవంశజు లగు రాజులకు హస్తినాపురంబు ముఖ్యపట్టనంబై భరతఖండం బఖండంబుగ వారిచేఁ బరిపాలింపఁబడుచుండెడిది. అయ్యైందవులలో విచిత్రవీర్యునకు ధృతరాష్ట్రుఁడు పాండురాజు నను నిరువురు పుత్రులుండిరి. ధృతరాష్ట్రుఁడు జాత్యంధుఁ డగుటచేఁ దండ్రి యనంతరము పాండురాజే మండలాధిపతి కావలసి వచ్చెను. అయినను నాంబాలికేయుం డన్నయెడఁ గల గౌరవముచే నాంబికేయునే సింహాపీఠిపైఁ గూర్చుండఁబెట్టి యెల్ల కార్యములును దానే నిర్వర్తించుచుండెను. గాంగేయు శరబలంబును విదురు బుద్ధిబలంబును వారి కత్యంత సహాయజనకంబులై యొప్పారె. పాండురాజు దిగ్విజయంబుచేసి చతుస్సముద్రముద్రిత పృథివీతలంబు నన్న వశంబు సేసి యపార మణిగణకనకనికరంబుచేఁ గోశాగారంబు నింపి పెంపుదీపింపఁ బెక్కశ్వమేధంబుల నగ్రజుచేఁ జేయించె.

తదుపరి యొకనాఁడు పాండు భూమండలాఖండలుండు మృగయాక్రీడావినోదంబునఁ బ్రొద్దుపుచ్చ నిచ్చ

గించి హిమవత్ ప్రాంత వనాంతభూముల కరిగి పెక్కు మెకంబులఁ జక్కాడి యొక్కచో జంటబాయని మృగమిథునంబు నక్కటికంబులేక యొక్కకోల నేలఁ గూలనేసె. ఆ దుగలో మగమెగం బల్పావశిష్టప్రాణంబున "నో రాజపుంగవా! దుష్టమృగంబుల వధియించుట పాతకంబుగాదు గాని నిరపరాధజీవుల హింసింప నీవంటి ధార్మికులకుఁ జన్నె? పఱవనోపక దీనాననంబున వెనుఁజూచువానిని, మైమఱచిన వానిని, జంటఁ బెనఁగినవానిని, బ్రసవించుచున్న వానిని, జరారోగపీడితంబులగువానిని నెఱచి యయోగిరంబుగఁ గొను నెఱుకుమొఱకులైనఁ బాడిదప్పి యెప్పాట నొప్పింపరు. భరతకులదీపకుండవై సర్వధర్మముల యిమ్మెఱింగిన నీ విట్లుసేయ నెట్లు మనసాడె? సర్వప్రాణి సాధారణంబగు సుఖావసరంబున నున్న మమ్ముఁ జంపితివి కావున నిఁక నీకుఁ బ్రియాసంగమ సమయంబునఁ బంచత్వంబు సిద్ధించుఁగాత" మని శపించి విగతప్రాణంబయ్యె.

అదిగని పరమ నిర్వేదనపరుండై పాండుభూపతి మంతనంబునఁ బెనుచింత నొంది కాంతలగు కుంతీ మాద్రుల తోడ శతశృంగ పర్వత శృంగంబునకు నిర్గమించి సర్వేంద్రియంబుల నియమించి వానప్రస్థంబునఁ గందమూల ఫలాశనుండై తపంబు సేయుచుండెను. అంతం గొన్ని దినంబులకు

గొంతికి దుర్వాస వరకారణంబున ధర్మ నంశంబున యుధిష్ఠి రుండు శుభముహూర్తంబునఁ బుట్టె.

అంబాలికేయుండు వానప్రస్థుం డగుటకు ధృతరా ష్ట్రుండు చాల చింతించెను. కృష్ణద్వైపాయను వరంబున గర్భంబుదాల్చిన యాంబికేయు రాణియగు గాంధారి, కుంతి పుత్రవతి యగుటకును, దాను వత్సర కాలం బతిక్రమిం చియుఁ బ్రసూతి గాకుంటకు నసూయ నొంది కడుపుగ్రుద్ది కొనియె. ఆ తాడనంబునకు గర్భపాతంబై భావిసూచనయుం బోలె శత శకలంబులయ్యె. అపుడు పారాశర్యుం డచ్చటి కేతెంచి "నీ కిట్టిగొనమ్మ తగునే?" యని గాంధారిం బదరి వేదమ్ముల విభజించినట్లు పిండశకలమ్ముల విభాగించి ఘృత భాండమ్ముల నుంచి శీతలజలమ్ముల అభిషేకించుచుండ నియమించి నూర్వురు పుత్రులు నొక పుత్రికయు నుదితు లగుదురని వచించి చనియె. ఆవలఁ గొన్నాళ్ళకా భాండ మ్ములనుండి దుర్యోధనాది సుతశతమ్మును దుశ్శల యను సుతయు జనియించిరి.

దుర్యోధనుండు పుట్టిన దినమ్ముననే కుంతికి వాయ్వం శమున మహాబలుఁడగు భీమసేనుండు జన్మించె. అమ్మఱు వత్సరమున లోకోత్తరుండగు నర్జునుండు పృథ కుదయించె. తదుపరి కుంతి యనుమతమున మాద్రి యశ్వినీదేవతల నాశా

ధింప వారి యంశంబున నాయమ గర్భంబున నకుల సహదేవులు ప్రాదుర్భూతు లైరి.

అనంతరంబు వసంతమ్మున నొకదినమ్మునఁ గుంతి మద్రపుత్రి రక్షణంబునం దేమఱియున్న తఱిని పాండురాజు మాద్రి మనోహరాకృతికి మదనపరవశుండై కిందమ ముని శాపము డెందమునం దలంపక యమ్మగువం గవిసి యసువులఁ బాసె. భర్తృమృతికిఁ దానకారణమ్మని యమ్మాలికమ్మునఁ దన తనయుల సవతి కొప్పగించి పతితోడఁ జితిపైఁ బరుండి సహగమనముసేసె. అచటి మునిముఖ్యులు గొంతిని గొడుకుల నూఱార్చి హస్తిపురికిఁ దోడితెచ్చి ధృతరాష్ట్రున కప్పగించి పోయిరి.

—:కుమార క్రీడలు:—

తన సుతులఁ దమ్మని తనయుల నొక్కరూపున భావించి కురువల్లభుండు పోషించుచురా నక్కుమార వంచోత్తరశతంబు దినదిన ప్రవర్ధమానంబై కుమారక్రీడలం దవిలి కలచునెడఁ బలచునెడఁ బెనఁగునెడ మునుఁగునెడ నాడునెడఁ బాడునెడఁ బరస్పర విజిగీషా మనస్కులై చూపఱు కనులకుఁ బండుగుసేయుచుండె. అందు విశేషించి వాయ్వంశజుండగు భీమసేనుం డపారబలుండై యీఁదులాడుచో ధార్తరాష్ట్రులఁ బందుండ్ర నొక్కొక భుజంబున నెక్కించుకొని ముంచి ముంచి కారించి తీరంబుఁ జేర్చు. పెనఁగు

లాటలయందుఁ బాండవుల నొకవంకను గౌరవుల నొకవంకను నిలిపి గాంధారేయులఁ దా నొక్కండ జయించు. ఫలార్థులై వార లెక్కిన వృక్షాగ్రములఁ దన్నునూఁకించి పండులతోఁ గౌరవ తండంబు నురలించు. ఏయాటయందును గురుకుమారులు మారుతిని మించరైరి. అంతియకాక బాధితాత్ములు కూడ నగుచుండిరి. దీని కోర్వక దుర్యోధనుండు తన తమ్ములతో రహస్యముగ నాలోచించి మదోద్ధతు మరుత్సుతిని హాతుఁ జేయ సంకల్పించె. ఇదియే కురుపాండవ కలహబీజము.

ఒకనాఁడు భీముఁడు చల్లులాడి యలసి యొక్కండ యొక్కచోఁ గూర్కు నొంద నది యదనని కౌరవు లతనిఁ దీవల బంధించుకొనిపోయి గంగమడుఁగునఁ ద్రోసిరి. గుభాలున మడువునఁ బడుటతో వడముడి మేల్కని నీర్గి లతికా బంధంబులఁ ద్రెంచికొని కర్మబంధంబుల ద్రుంచి పుణ్యగతికి నెగయు పురుషునికరణి నీటినుండి యెగసివచ్చె.

మరల నొకనాఁడు సుయోధనుండు క్రూరవిషదంష్ట్రా కరాళంబులగు నురగంబులచేఁ బావనిం గఱపింప సారథిని నియోగించె. వాఁడు నిద్రితుఁడగు మరున్నందను మర్మాంగ సంధులఁ గృష్ణసర్పములచేఁ గఱపించెఁ గాని యతని వజ్ర మయకాయంబున నవ్వ్యాళదంష్ట్రలు దిగఁబడనోపవయ్యె. పాపవ్యవసాయుల చెయివు లెన్నండు నర్థవంతములు కానేరవు. అంత భీముఁడు మేల్కని యవ్విషోరగంబులఁ

గాలం జమరి సారథి ముక్కున వాతనెత్తు రొల్కఁ గేలఁ జఱచి వానిం గాలుప్రోలికిఁ బుచ్చె.

మఱియొక దివసంబున నందఱు వేడ్కమెయిఁ గొంత వడి వనవిహారంబు సలిపి కొంతసేపు జలవిహారంబు సేసి యలసి దుర్యోధనుండు దెప్పించిన భక్ష్యంబులఁ గుడువ వచ్చిరి. అందు భీమున కిప్పించినవి విషమిళితములు. అది యెఱుఁగ కతఁడు వాడుకచొప్పునఁ గృష్ణార్పణమని భుజి యించెను. భగవదనుగ్రహముచే నది జీర్ణించి యమృ తాన్నమయ్యెఁ గాని కొంతవఱకు గాఢనిద్రను గలిగించెను. ఆ తరుణంబునఁ గురుకుమారులు ప్రభంజన పుత్త్రు బంధించి కొని పోయి యీాటెలనాటిన యఖాతంబునఁ గూలఁద్రో సిరి. దైవానుగ్రహమున నతఁడా యీాటెలసందున నడుగు మట్టము సేరెను. అందు వసించుచుండిన పాములు పావనిం గఱవఁగా నాతని మేనునుండిన విషమెల్ల వాని పాలయ్యె. అంత భీముండు మేలుకని యాా పాముల మర్దింప మొదలిడ నాగరా జతనిఁ దన లోకమునకుఁ గొని చని పెక్కు మర్యాద లొనరించి పదివేల యేనుఁగుల బలము నీఁజాలిన యమృతకుంభములఁ బదింటెని ద్రావనిచ్చి మరలఁ గొని తెచ్చి కరిపురి ప్రాంతమున విడిచెను. భీముఁడు కడతేఱెనని కౌరవులు లోలోన ముదమందిరి. పాండవులు భీముని గానక నలువలఁకుల వెదకుచుఁ జింతాసాగరమున మునిఁగి

యుండిరి. మూఁడవనాఁడు గాఁపుపట్టి తోఁబుట్టువులఁ గలిసికొని వారి నానందమయులఁ గావించెను. తాము భీమున కొనరించిన యెగ్గులెల్లఁ గృతఘ్నునకుం జేసిన లగ్గునుం బోలె నిష్ఫలంబైన సిగ్గువడి వెండియు నపాయంబు సేయు నుపాయంబుఁ జింతించుచుండిరి.

—:విద్యాభ్యాసము:—

భీష్ముని యోగంబునం జేసి కురుకుమారు లెల్లరుఁ గృపాచార్యునొద్ద విలువిద్దెఁ గఱపుచుండిరి. అప్పటికిని వారికి లోలో మాత్సర్యము నశించినది కాదు. కాని మునుపటివలెఁ గాక యిప్పుడు పాండవులు జాగరూకులై యుండిరి. కావున గాంధారేయుల కపటోపాయంబులు వారియెడఁ జాగినవి కావు. ఒకనాఁడు పురబాహ్యప్రదేశంబున రాజనందను లందఱు వేడుకతోఁ గందుకక్రీడ గావించుచుండిరి. కౌరవులు నూర్వు రొక ప్రక్కఁ బాండవు లేవు రొక వంక నిలిచి కందుకంబు నీవంక కావంక కానుపూర్విగఁ బంపుచుండిరి. తాఁ బంపు చెండును భీముఁడే పట్టుకొనవలయునని రోసంబు పురికొలిపి దుర్యోధనుండు తన భుజసత్త్వంబుకొలఁది విసరివైచెను. తన్ను భంగంబు నొందింపనో చంపనో తివిరివేయుటను వాయుజుండు గ్రహించి బంతి నొడిసిపట్టికొని తన శక్తికొలఁది మరల విసరివైచెను. కందుకంబు వచ్చు నురవడికిఁ గౌరవులు భయభ్రాంతులై

చెల్లాచెదరైరి. భీముండు గొల్లున నవ్వెను. నిరాతంకంబుగా బంతి వోయి యొక పాడునూతఁ బడియె. దాని నెత్తి యిమ్మని దుర్యోధనుఁడు వారల నిర్బంధించి క్రీడానిబంధనల ననుసరించి పాండవుల వీఁపులపై బండలెత్తి యెండలో నిలువఁబెట్టించెను.

ఆ త్రోవను ద్రోణాచార్యుండు వచ్చి పాండుపుత్రుల యెడ జాలిగొని పసుకులఁ బుడమిం ద్రోసి "మీరలు భరతకుల ప్రసూతులరై శస్త్రాస్త్రవిద్యలఁ గరము ప్రసిద్ధుఁడైన కృపునకు శిష్యులరై నూతఁబడిన కాంచన కందుకంబు నెత్తికొననేరకుంటిరే? ఇటు చూడుఁ" డని యొక బాణంబును గందుకంబునకు నాటించి దాని పుంఖంబును మఱియొక బాణంబునఁ గాడనేసి యట్లే యొండొండ బాణరజ్జువు గావించి దానిం దిగిచికొని యిచ్చిన రాకుమారు లెల్ల నిచ్చమెచ్చిరి. మెచ్చక వివ్వచ్చుండు కందుకంబును మరలఁ గూపంబునఁ బడవైచి ద్రోణునియట్ల యతండును బాణరజ్జువున దానిని లాగికొనెను. ఆ వింత గని యెల్లరు విస్మయపడిరి. ద్రోణుండు తన మనంబున నితండు తనకు వలయు శిష్యుండని యెంచెను.

తదనంతర మా కుమారులు ద్రోణుం దోడ్కొని పోయి తాత యగు భీష్మునకుం జూపిరి. అతఁ డాతని గారవించి యతని యుదంతంబంతయు నెఱింగి మనుమలకు

నస్త్రగురునిగాఁ జేసెను. నానాదేశ రాజసూనులు వచ్చి ద్రోణునియొద్ద నస్త్రవిద్య గఱచుచుండిరి. కర్ణుండును నతనియొద్ద విలువిద్య నేర్చికొనుచు నర్జును నేర్పును మెచ్చక మచ్చరించుచు దుర్యోధనపక్షపాతి యగుచుండె. అతనిఁ గుంతీపుత్రుఁడని కౌరవ పాండవు లెవ్వరు నెఱుంగరు. గురుపుత్రుండగు నశ్వత్థామయు నర్జును కుశాగ్రబుద్ధికి మత్సరించి రహస్యంబుగ నన్నసాధకుం బిలిచి 'నీ వర్జునునకుఁ జీఁకటిఁ గుడువం బెట్టకు' మని పంచిన వాఁడును నట్లు సేయుచుండ నొకనాఁడు పురందరనందనుండు భుజించుతఱి మారుతాహతిం జేసి దీపమాఱిన భోజనక్రియాభ్యాసవశంబున నతండు మిగిలిన యన్నంబుఁ గుడిచి యిట్టులే యభ్యాసవశంబున సర్వవిద్యలు సర్వకాలంబుల సౌలభ్యంబులగునని నిశ్చయించి యది మొదలుగ నంధకారంబున సైతము నస్త్రవిద్యాభ్యాసంబు సేయుచువచ్చె.

అర్జునుని ప్రియశిష్యవృత్తికిని నస్త్రవిద్యాభియోగమునకు ద్రోణుండు కడుంగడు నానందించి 'ధనుర్విద్యయందు నీ కొరులు సాటిలేకుండఁ జేసెద' నని వాగ్దత్తముచేసి మహీతురంగ మాతంగశతాంగములపై నుండియేయు నేర్పును, దంద్వసంకీర్ణ యుద్ధవిధంబులును, బహువిధ వ్యూహ భేదనోపాయంబులును, దివ్యాస్త్రచయ ప్రయోగోపసంహారక్రమంబును, గదాతోమరకుంత ప్రాసశక్త్యాది వివిధసాధ

నంబులఁ దన యెఱిఁగిన యర్థంబెల్లఁ గొఱఁతయుఁగులు లేక కఱపి తదితరులను సర్వ శస్త్రాస్త్రవిద్యల జితశ్రములం జేసె.

ద్రోణుని యర్జునపక్షపాతబుద్ధిని దుర్యోధనుండు నశ్వత్థామయు గ్రహించి లోలోఁ గుంది గురుసన్నిధిని దమ కడుపుబ్బు వెడలఁగ్రక్కిరి. గురుం డప్పు డేమియు సమాధానమీయక యుఱునాఁ డొక వృక్షాగ్రమున నొక కృత్రిమపక్షిం గట్టించి యొక్కొక్కనిగాఁ బిలిచి "పక్షిం జూడుము. పిదపఁ దరువుం జూడుము. పదపడి నన్నుఁ గనుము" అని యొక్కొక్కని జూడ నియమించి మీకుఁ గానవచ్చువానిం జెప్పుఁడన, వారలు పక్షి వృక్షము మీారలు నగపడుచున్నా రనిరి. అర్జునున కట్లే చూప నతండు పక్షి శిరము తప్ప మఱొండు గానరాదన నతని గుఱి మెచ్చి యప్పక్కి నేయుమన నతం డవలీల దాని తల నేల ద్రొల్లనేసె.

మఱియొకనాఁడు ద్రోణుండు శిష్యులతో గంగ కరిగి యందుఁ గ్రుంకులిడుచుండ నొక మొసలి యాతని పాదంబును బట్టుకొనెను. దానినుండి విడిపించుకొన సమర్థుండయ్యు నగ్గురుండు తన్ను విడిపింపుఁడని శిష్యులకుఁ జెప్ప వార లతనిం బట్టిన మకరంబు శరంబులఁ గనుపడమిం జేసి శరంబుల దాని సమయింపంజాలక మిన్నక చూచు

చుండ సురేంద్రనందనుం డేను బాణంబులఁ గానరాని గ్రాహంబును బొలియించి గురుని విడిపించె. శ్రద్ధకొలఁది విద్య యని ద్రోణుండు నొడువ నందఱు నర్జును నస్త్రకౌశ లంబుఁ బ్రస్తుతించిరి. సుయోధనాశ్వత్థామలు సిగ్గునొందిరి.

—:కుమారాస్త్రవిద్యాపరీక్ష:—

కుమారులు సర్వశస్త్రాస్త్రవిద్యాపారగులై రని విని ధృతరాష్ట్రుం డమందానంద కందళితహృదయుండై వారి విద్యాప్రౌఢిమంబు గురుజనసమక్షంబునఁ జూడ నిచ్ఛగించెను. ద్రోణుండును దదుద్దేశాయత్తచిత్తుండై యంధరాజున కెఱింగించిన నతండు రంగస్థలంబు సిద్ధంబు చేయించెను. పెద్దలు తత్తదుచితస్థలంబుల నలంకరించిరి. సామాన్యజనంబు లిసుకవైచిన రాలకుండ మూఁగిరి. కాంతాజనంబుల కొక ప్రాంతస్థల మేర్పఱుపఁబడియె. ధౌతాంబరాభరణ మాల్యానులేపనోప శోభితుండై ద్రోణుండును, నతని పిఱుంద ధర్మజ ప్రభృతులు జ్యేష్ఠాను పూర్వంబుగా గోధాంగుళీశను శిరస్త్రాణులై బాణయుత తూణులై ధనుఃపాణులై కురుకుమార శ్రేణియు రంగస్థలం బునకు విచ్చేసి యాచార్యు ననుమతంబున నా రాకొమ రులు తమ తమ విద్యాకౌశలంబులఁ జూప మొదలిడిరి. కొందఱసివర్మ కుశలతం గనఁబఱచిరి. మఱికొందఱు స్వనామాంకిత శరంబుల సంధించి లక్ష్యమ్ముల నేసిరి.

ఇఁకఁ గొందఱు రథ గజ తురగారూఢ దక్షతం బ్రకటించిరి. వేఱొక కొందఱు కుంతతోమర పరశు పట్టిస శూలగదాద్యాయుధంబులఁ దమ పటిమం జూపిరి.

అంత సభాసదుల వీక్షణంబు లొక్కుమ్మడి నింకొక్క ప్రక్కకు మరలె. అటనేక శృంగసముత్తుంగ శైలద్వయంబు పోలిక భీమ దుర్యోధను లుద్యద్గదాహస్తులై మహామత్సరంబుతోఁ బరస్పరజయైక కాంక్షతోఁ బోరఁ దలపడిరి. పాదఘాతంబులఁ బృథివి యద్రువ రోదసీ కుహరంబు భేదిల్ల హుంకారంబులు సేయుచు గదాఘట్టనంబుల మిడుగుఱు లుప్పతిలి పఱవ వారి రణంబు ఘోరాకృతిం దాల్చి భావిపాండవ కౌరవ సమరసూచన పటిష్ఠంబై యొప్పె. ద్రోణుం డశ్వత్థామం బంచి వారి పోరు వారించి వారాశిం బోలె మ్రోయుచున్న వాదిత్రశబ్దంబు లుడిగించి "యింక నా ప్రియశిష్యుండగు నర్జును నస్త్రవిద్యా కౌశలంబు గాంచి వినోదింపుఁ" డనియె.

ఘన ధనుర్న్యస్తకన్యస్త దీర్ఘబాహుండై కనక కవచావృతుండై బద్ధతూణీరుండై యర్జునుఁడు, తన్నుఁ జూచు జనంబులు "వీఁడె కృతహస్తుఁడు. నిస్తులాఖిలాస్త్రవిద్యుఁడు. భరతకులాలంకారుండు. పృథాశాంత గర్భశుక్తి ముక్తామణి" యని పొగడ, నది విని కుంతి యనంతహర్ష విస్తారితలోచనయై తనయునిగని పొంగి యానందబాష్పధారలు జడిగొనఁగా

నడతెంచి రంగమధ్యంబున నిలిచి గురుజనంబులకు వంద నంబు లొనరించి వారల యాజ్ఞంగొని తన యస్త్రవిద్యా పాండితిం జూప మొదలిడి యాగ్నేయాస్త్రంబున భీకరాగ్నిం బుట్టించి వారుణాస్త్రంబున నపారజలంబుగల్పించి యనిల శరంబునఁ బ్రచండవాతంబు గలిగించి మేఘబాణంబున మహామేఘంబుల నొనరించి భూమిబాణంబున భూమ్యా కారమునఁ గన్పట్టుచు, శైలబాణంబునఁ బర్వతాకృతిం బొడకట్టుచు నదృశ్యాస్త్రవిద్య వేర్మి నదృశ్యుండగుచు క్షణక్షణంబున హ్రస్వుఁడగుచు దీర్ఘుఁడగుచు సూక్ష్ముఁ డగుచు స్థూలుఁడగుచు రథియగుచు సారథియై కానంబడుచుఁ దురగగతుఁడై పొడసూపుచు మహీగతుఁడగుచుఁ జూపఱు కనుల కబ్బురంబు సంపాదించి యైంద్రజాలికుని పోలిక నెల్లర స్తంభీభూతప్రాణుల నొనర్చె. ధన్యవాదంబు లాశీ ర్వాదంబులు పొగడ్తలు కరతాళధ్వనులు వాద్యధ్వను లొక్కటై బెరసి రోదోంతరంబు నిండె.

ఆ సమయమున సభ్యుల మనముల కాశ్చర్యంబు సం పాదింపఁ గర్ణుండు భుజాస్ఫాలనంబు సేయుచు రంగద్వారం బునఁ బొడకట్టె. సభయెల్లఁ జీమ చిటుకుమన్నఁ దెలియు నంత నిశ్శబ్దముతో నుండె. ఘనతనుండును, సహజోజ్జ్వ లత్కవచకుండలుండును, బాలార్క ప్రతిముండును, సువర్ణ వర్ణుండు నగు కర్ణుండు రంగమధ్యంబునకుఁ జొత్తెంచి కృప

ద్రోణులకు నమస్కరించి సజలజలధర ధ్వాన గంభీరవచనం బుల సవ్యసాచి నాక్షేపించి "యర్జునా! నీవ కడు నేర్పు కాఁడవని నిక్కవలదు. నీవంటివారు పెక్కురున్నారు. నీవు చూపినవెల్ల నేనును జూపనోపుదు" నన నతని పలుకులు జనులకు విస్మయమును, నరునకుఁ గోపంబును, సుయో ధనునకుఁ బ్రీతియు నొనరించె. పదపడి కర్ణుఁ డర్జునుండు సూపిన యస్త్రవిశేషంబు లన్నియు నశ్రమంబునఁ జూపె. దుర్యోధనుండు మెచ్చి వానితో సఖ్యం బాచరించె. దుర్యో ధన ప్రీతికై కర్ణుం డర్జునుని ద్వంద్వయుద్ధమున నీ లావు చూపుమనియె. "తులువా! పిలువఁబడకమున్న సభలకుఁ దానై చనుదెంచి పరాత్మ పరిమాణంబు లెఱుంగక పాప భాగులు చను లోకంబులకుఁ జన గోరి త్రుళ్ళిపడియెద వేల?" యని యర్జునుఁ డధిక్షేపింప నినతనయుండు గనలి "యోరి శూరమ్మన్యా! ఈ రంగభూమి యస్త్రవిద్యా విశారదులకు వీరాగ్రేసరులకు సామాన్యముగాక వీరికిఁ జొరనగు వారికిఁ గాదను తారతమ్యంబుగలదే! పలుకులు నేరక దుర్బలాశ్వా సాక్షేప నిబంధనములు పలికిన పౌరులు నగరే? వీర్యవం తుఁడవేని నిశితాస్త్రములతోఁ బ్రత్యుత్తర మి" మ్మనుడు నర్జునుండు నాచార్య భ్రాతృచోదితుండై యుగాంతకాలా నలుంబోలెఁ బ్రతిఘటించి నిలిచిన నయ్యిరువురకు నెక్కటి కయ్యంబు ప్రవర్తిల్లె. దుర్యోధనాదులు కర్ణువలన భీష్మ

ద్రోణ కృప పాండవు లర్జును వలన నిలిచిరి. దివ్యాస్త్రం
బుల దివ్యులు మర్త్యులు నెఱుఁగఁద వారిరువురుఁ బోరాడిరి.
కర్ణు నంపజడిలో నర్జునుఁడు కౌంతవఱకుఁ గానంబడకుండె.
కొడుకున కెడరు దొడరెనఁ గాఁదలంచి గొంతి ధృతివఱిగి
సొమ్మసిల్లి విదురుని శీతలోపచారంబులఁ దేఱి పరిదేవించు
చుండె. అర్జునుఁ డనిలాస్త్రంబున నమ్మేఘపటలంబు పఱవ
నేసిన నిరువు రాదిత్యసములై దర్శితులైరి. అపుడు ధర్మా
ధర్మవిదుండగు కృపాచార్యుం డయ్యిద్దఱనడుమ నిలిచి
"కర్ణా! కయ్యంబునకు నెయ్యంబునకు వియ్యంబునకు సమత
వలయునండ్రు. పాండుపుత్త్రునితో రణం బాచరింప నింకను
వలతేని నీ వంశమును దల్లిదండ్రులం బేర్కొను" మన రాధే
యుండు కుల జననీ జనకుల నామంబులఁ జెప్ప సిగ్గుపడి తల
వాంచె. కర్ణ పక్షపాతి యగు సుయోధనుం డప్పు డిట్లనియె.
"కులీనుండు శూరుం డధికసేనావంతుఁడు మువ్వురు రాజ
శబ్దంబు ధరియింప నర్హులు. అది యెఱిఁగియు నెఱుఁగనివారి
తెఱఁగున నిట్లాడనేల? రాజగు నర్జునునితో రాజుగాని
యీ కర్ణుండు రణంబుసేయఁ దగఁడేని యిప్పుడ యిందఱ
సమక్షంబున నంగరాజ్య మితని కిచ్చి రాజుం జేసెద" నని
ధృతరాష్ట్రు నొప్పించి కర్ణు నభిషిక్తుం జేసె. నన్నింతవానిగాఁ
జేసిన నీ యుపకృతి కే నేమిసేయుదు నని కర్ణుండన విడువని
చెలిమిగలిగియుంట ప్రతిఫలంబని దుర్యోధనుండు వాక్రుచ్చె.

కొడుకు రాజ్యాభిషేకంబు చూచి హర్షపరవశుండై యధిరథుండు రథంబు డిగ్గి వినయ వినమితోత్తమాంగుడయిన తనయుని గాఢాలింగనంబున గారవించె. అది గని భీముండు కర్ణుని సూతపుత్రునిగా నెఱింగి నగుచుఁ బరిహాసవాక్యంబుల నిట్లనియె.

"సూతనందనా! ప్రతోదముగొని రథము గడపఁదగు నీకు నమ్ములుగొని నృపధర్మోదయుఁడగు నర్జునుతో రణంబు సేయఁ దగునే?

తే. ఉత్తమ క్షత్రియ ప్రవరోపయోగ్య
మైన యంగరాజ్యంబు నీకర్హమగునె?
మంత్రపూతమై గురు యజమాన భక్ష్య
మగు పురోడాశమది కుక్క కర్హమగునె?"

అని యెత్తిపొడిచెను. ఆ పలుకులకుఁ గర్ణుండు బదులు పలుకనేరక వెలుకఁబాఱిన మొగంబుతో నాదిత్యుం జూచుచు మిన్నకుండె. అతి ప్రీడితుండైన యా రాధేయుంజూచి యలిగి భ్రాతృపద్మ వనమధ్యంబునుండి దుర్యోధన మదాంధగంధ సింధురంబు వెలువడి వచ్చి భీమున కిట్లనియె.

"అనిలజా! లేడికడుపున బెబ్బులిపుట్టునే? ఇట్టి దివ్యతేజం బల్పునికి జనించునే? ఇంతయేల? శూరుల సురల నదుల జన్మంబు లడుగంజెల్లునే? వజ్రంబు దధీచి యెమ్మునఁ బుట్టదే? స్కందుని జన్మమున కాకర మేది?

ధర్మవిదుండగు కృపుండు శరజన్ముండుగాఁడే? ద్రోణుండు కుంభసంభవుండుగదా? విప్రులకు సక్షత్రియు లుదయింపరే? ఇంతదూరము తడవనేల? మీ జన్మంబులు సైత మిట్టివిగావే? దివ్యలక్షణ లక్షితుండును సహజ కవచకుండలుండును గాని ప్రాకృతపురుషుండు గాఁ" డని కర్ణుం దోడ్కొని యస్త్రవిద్యాసందర్శన రంగంబు వెలువడి నిజ మందిరంబున కరిగి నాఁటిరేయి కన్ను బాసటంజేసి యర్జును వలని భయంబుడిగి ఱొమ్మునఁ జేయిడి హాయిగ నిద్రవోయె. కర్ణుంగాంచి కొంతి తన ప్రథమ తనయుండని యెఱింగియు లోకాపవాదంబునకు వెఱచి బయల్పడక పుత్త్రప్రేమ యెఱుకపడనీక యుండె. కర్ణ దుర్యోధను లేగిన తరువాత నందఱు తమ తమ సదనంబుల కేగిరి.

—:గురుదక్షిణ:—

మఱునాఁడు వఱువాత లేచి గురుండు నిత్యకృత్యంబుల నిర్వర్తించికొని పఠనమందిరమునకు విచ్చేసెను. యథారీతిని శిష్యులందఱు వచ్చి గురునకుఁ బ్రణమిల్లి "మహాత్మా! తమయొద్ద సభ్యస్తశస్త్రులమైతిమి. గురుదక్షిణ సమర్పింపఁ గోరిక పొడముచున్నది. గురుదత్తంబు శాశ్వతంబు. శిష్యులర్పించునది నశ్వరంబు. అయినను మా యభిలాషంబు వ్యర్థపఱుపక భవదభీష్టంబు మా కెఱుక పఱుపుఁ" డనవుడు ద్రోణుం డిట్లనియె.

"అంతేవాసులారా! మీ భక్తికిఁ గడు సంతసంబొందవె. నా కొండు కోర్కె గలదు. అది మీచే నెఱవేఱుట సముంజసంబు. దాని వివరింతు వినుండు. తొల్లి బాల్యంబున నేనును బాంచాలరాజసుతుండగు ద్రుపదుండును నగ్నివేశుం డను మునివరు నొద్ద ధనుర్వేదం బభ్యసించుతఱి 'నేను రాజగు నాఁడు నా యొద్దకు వచ్చి నా రాజ్యభోగంబుల నీవు ననుభవింపు' మని స్నేహార్ద్రచిత్తంబునఁ బలికె. పృషతు పరోక్షంబునఁ దాను రాజగునాఁడు నేను గృపిని బాణిగ్రహణంబు సేసి యశ్వత్థామ యను పుత్త్రుం బడసి వాఁడు పాలకేడువ దారిద్ర్యంబుకంటెఁ గష్టం బొండెద్దియు లేదని యెదం దలపోసి మరణంబుకంటె నైచ్యంబైన యాచ్ఞాగుణంబు గారాదని వగచి యెడరులలో బాల్యసఖు వేఁడికోలుచితంబ యని నిశ్చితాత్ముండనై ద్రుపదునొద్దకుఁ జని నన్నును బాల్యమైత్రి నెఱిఁగించికొని నాలుగు పాఁడియావుల నడిగితి. నా పలుకులు విన సహింపక పార్షతుం డలిగి "ఓయీ పాఱుఁడా! తారతమ్య మెఱుఁగక యిట్లు పలుకఁ దగవయ్యెనే? సమశీలవ్రతులకు సమసుచరితులకు సమ ధనవంతులకు సఖ్యం బొడఁగూడుఁగాక!

చ. ధనపతితో దరిద్రునకుఁ
దత్త్వవిదుండగు వానితోడ మూ
ర్ఖునకుఁ బ్రశాంతుతోడఁ గడుఁ
గ్రూరునకుం రణశూరుతోడ భీ

రునకు వరూథితోడ నవ
రూథికి సజ్జనుతోడఁ గష్ట దు
ర్జనునకు నెవ్విధంబునను
సఖ్యము దా నొడఁగూడ నేర్చునే?

అదియుఁగాక రాజులకుఁ గార్యవశంబునం జేసి మిత్రామిత్ర సంబంధంబులు సంభవించుఁ గావున మీబోఁటి పేద పాఱువారలతో మాయట్టి రాజులకుఁ గార్యకారణవశంబైన సఖ్యం బెన్నండును గానేర" దని సదస్సున నవమానింపఁ జేయునది నేరక యూరక యటనుండి యిటకువచ్చితి. ఆ యవివేక కారణ దారుణైశ్వర్యగర్వితుండగు పార్షతు నొడిచిపట్టితెండు. ఇదియ నా కిష్టంబైన గురుదక్షిణ"

గురుని పలుకుల కుల్లసిల్లి వల్లెయని నృపనందను లెల్ల రసంఖ్యబలసమేతులై దిశలు భేదిల్ల నార్చుచుఁ గదలి పాంచాలు పురంబు ముట్టడించిరి. కాని పాంచాలు శరవృష్టి సైఁపనేరక దిశలకు విచ్చి పాఱిరి. అది గని యర్జునుండు "గురుసఖుఁడని యైన యెన్నక ద్రుపదు నల్పునిగా నెంచి తాఁకిన నెట్లగు?" నని గురు ధర్మజులకుఁ బ్రణమిల్లి దీవనలంబడసి భీమసేనుండు సేనాగ్రచరుండుగాఁ గవలు చక్రరక్షకులుగాఁ గదలి పాంచాల వాహినీపారావారంబు సొచ్చిన భీముఁడు సర్వసైన్యంబుల నుగ్గాడుచుఁ జెదర్చె. అర్జునుండు ద్రుపదుఁ గాలుసేతులు గదల్పనీక యుంపవానను ముంచి యతని రథంబుమీఁదికి లంఘించి,

క. "ప్రక్షీణదర్పు ద్రుపదు ర
థాక్షముతోఁ గట్టితెచ్చి యర్జునుఁడు క్రియా
దక్షుండయి గురునకు గురు
దక్షిణ దానిచ్చిచేసెఁ దత్సమ్మదమున్.

క. వీరెవ్వరయ్య ద్రుపద మ
హారాజులె! యిట్లు కృపణులై పట్టువడన్
వీరికి వలసెనె! యిపుడు మ
హారాజ్య మదాంధకార మడివాసెనొకో!"

అని ద్రోణుండు నగుచు ద్రుపదు సమీపించి "యింక నైన మమ్ము నెఱుఁగనగునే? ఇతఁడు నా శిష్యుఁ డర్జునుం" డని కట్లు విడిచిపుచ్చె. "ఇంత కష్టించి తెమ్మనుట యింత సులభముగ విడిచిపుచ్చుటకేనా? ఉత్తముల కోపంబును దృణహుతాశనంబును దీర్ఘంబులుగానేర" వని రాకుమారు లనిరి. అర్జునుని పరాక్రమంబునకు సంతసిల్లి గురుండు బ్రహ్మశిరోస్త్రంబు సప్రయోగనివర్తనంబుగా నిచ్చి యెన్నఁ డేని నేను యుద్ధంబుసేయునపుడు నాతోఁ బ్రతియుద్ధంబు సేయకుంటయ నీ విచ్చు గురుదక్షిణ యనఁ బాండవ మధ్య ముందు ప్రణామపూర్వకంబుగ నంగీకరించె.

ద్రుపదుండు ద్రోణునిచే బంధవిముక్తుండయ్యుఁ గోప పాశబద్ధుండై యప్పరిభవంబునకుఁ బ్రతీకారంబు సేయం దలఁచి బ్రాహ్మణోపాస్తి సేయుచు వానప్రస్థుండై యుప

యాజి యను మునిం బ్రార్థించి 'నీకు లక్ష ధేనువు లిచ్చెద. ద్రోణుని వధింపఁ గల పుత్త్రుండును, నర్జును దేవిగాఁ గల పుత్త్రియుఁ బొడమ నిష్టి సేయింపు' మన నతండు ఫలార్థి యగు మా యన్న కడకుఁ బొమ్మన నతం డతని కడ కేగి యర్థింప యాజుండు యాజకత్వంబున కొడంబడి పృషత పుత్త్రునిచేఁ బుత్త్రకామేష్టి సేయించె. అయ్యగ్నికుండంబు నుండి భయంకరాకారుఁడును వివిధాయుధ ధరుండును వర్మ కిరీటాది భూషణ భూషితుండును రథారూఢుండు నగు పుత్త్రుండును సర్వలక్షణ సంపన్న యగు కుమారీరత్నము నుదయించిరి. వారలకు ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు కృష్ణ యను నామంబుల నిడి, ప్రేమం బోషించుచుండె.

ధృతరాష్ట్రుండు యుధిష్ఠిరు యౌవరాజ్య ధురంధరుఁగా నెఱింగి భీష్మ విదురులతో విచారించి యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసె. తమ్ము లుల్లసిల్లిరి. దుర్యోధనాదులు లోలోఁ దల్లడిల్లిరి. మంతనంబులు సేసిరి. శకుని యాప్త మంత్రి కణికుఁడను వాఁ డిట్లనియె.

"దుర్యోధనా! ధరణీశుఁ డగువాఁడు దండవిధానంబున వర్ణాశ్రమధర్మంబులఁ దప్పక నడపుచుండు. కార్యాకార్యము లెఱుఁగక దుశ్చరితుఁడైన యహితుని గురునైన శాసింపవలయు. అవిచారితకార్యంబు తుదిముట్ట నేరదు. ఏకార్యమునైన మృదుతనైన దారుణభంగినైనఁ దన్నపా

యంత నొందకుండ నేర్పున నెఱవేర్పవలయు. ఆత్మచ్ఛిద్ర ము లన్యు లెఱుఁగనీక పరుల ఛిద్రము లెఱుఁగవలయు. బలహీనులైన యపుడ శత్రులఁ జెఱుపవలయు. వారి నల్పులని యుపేక్షింపఁ జనదు. ఇంచుక ములైనను బాదంబున నున్న నడవ శక్యమగునే? వీరు వారనక రా జెల్లప్పు డేరిని నమ్మకుండునది కార్యంబు. అపకారిని దన యొద్ద నిడికొని యుండువాఁడును విటపివిటపాగ్రంబున నిద్ర వోవువాఁడును సమానులు. శాత్రవు సామ దాన భేదముల నమ్మించి సులభోపాయంబున నిర్జించుట నీతిమంతుల లక్ష ణము. అపకారులయినవారిని బరులనైనఁ బాంధవులనైన నుపేక్షింపక యాత్మరక్షాపరుండవై దూరంబు సేసి దూషింపుము"

శకునిని మతంబు విని దుర్యోధనుండు చింతాక్రాం తుండై యొకనాఁడు తండ్రికడఁ జేరి యడఁకువ గదుర నిట్ల నియె. "తండ్రీ! పాండవులు వీరులని వారి కెల్లప్పుడు వెఱతు. దానికిఁ దోడు వారికి యావరాజ్య మిచ్చితివి. దానంజేసి పౌరులు నిన్ను నన్నాదరింపకున్నారు. ప్రజ్ఞా చక్షుండు ప్రాభవంబునకు సమర్థుండుగాఁడు. భీష్ముఁడు మున్నె రాజ్యనివర్తనంబునఁ గృతప్రతిజ్ఞుండయ్యె. తరుణుం డయ్యు గుణవృద్ధుండైన ధర్మజుండు పరాక్రమవంతులై విధేయులైన తమ్ములఁ గలవాఁడు సర్వవిధంబుల సామ్రాజ్య

పట్టాభిషేకమున కర్హుండు. అతని యందు మనము సుఖం బుండువారము. దీనికి భీష్మ విదురు లొడంబడఁగలవారని యెప్పుడు విచారింతురని వింటి. వెంటనే పాండవు లప్పా రంబు వాయునట్లుగాఁ జేయుము" అనిన కొడుకునకు జనకుఁ డిట్లనియె.

"కుమారా! నేను రాజ్యాభిషేకంబున కనర్హుండ నైనను దమ్ముండగు పాండునృపాలుండు నన్నధికగౌరవం బున సింహాసనంబుపై నునిచి జగజ్జిగీషుండై యెల్లనృపతుల నా కరిగాఁపులుగా నొనర్చి పెక్కు జన్నంబులు నాచేఁ జేయించె. అతనికన్న సుగుణంబుల మిన్నలైన పాండు కుమారుల నెట్లు పాపనేర్తు? ఈ దుర్విచారంబు వల దుడు గుమా" అనఁ దండ్రికి సుతుం డిట్లను.

"పైతృకరాజ్యలక్ష్మిని పాండుభూపుండు తొల్తటం జేసి యతని తనయులు దాల్చినఁ బదపడి వారి తనయులు నాపై వారి వంశీయులును వసుమతీశ పదవి కర్హులగుదురు. మే మిప్పుడు తప్పిన మా వంశమెల్ల రాజపదవికిఁ దప్పు. నీ కొడుకుల మేలు సూడఁగోరితేని తమ్మునిపైఁ దమ్ముని సుతులపైఁ గల మమతను బాఱఁదోలుము. వారిని వార ణావతంబునకుఁ బనుపుము. క్రమాగతంబై ప్రజాను రాగంబు మన యెడ మఱలు. మనకు రాజ్యంబు సుప్ర తిష్ఠితంబైన మఱి వార లిందులకు వత్తురు"

అనిన సుయోధను మాటలకుఁ బుట్టుగ్రుడ్డి యొడం బడి పాండవులం బిలిచి వారణావతంబునకుఁ బొమ్మని యాజ్ఞాపించె. అదివఱకు దుర్యోధన ప్రేరితులై తన్మంత్రులు ధర్మరాజునొద్ద వారణావతంబును గూర్చి వివిధవిధంబుల వర్ణించుచుంటం జేసి పశుపతి నివాసంబును క్షాళితపాప భంగ గంగాతీరంబును నగు వారణావతికింబోవ నమకట్టిరి.

—:లాక్షాగృహము:—

దుర్యోధనుండు పురోచనుం బిలిచి "నీవు నాకుఁ బరమవిశ్వసనీయుండవు. వాయుజవంబులైన వేసడంబులఁ బూన్చిన యరదం బెక్కి వారణావతంబునకు నేఁడ చని లాక్షా సర్జక రస సమ్మిశ్రంబైన ఘృత తైలార్ద్రంబైన మృత్తికాపుంజంబున నొక చతుశ్శాల విశాలంబుగా మనో హారంబుగా నవిరళ సుధాధవళంబుగా నాయుధాగార సమీపంబున రచియించి యందుఁ బాండవుల నునిచి వార లేమఱి మఱచి నమ్మి కొండొక కాలంబుండ నిన్నెవ్వరు లెఱుంగకుండ నిమ్మైనయవసరంబున ఘోరానలంబు దరి కొలిపి పగఱ పంచత్వం బెత్తేఁగిర" మ్మని పంచిన, వాఁడును వారణావతంబున దుర్యోధను కఱపిన రూపంబున లాక్షా గృహారచనంబు సేయుచుండె.

పాండవుల పయనమ్ము సూచి పురంబున గుసగుసలు పుట్టె. ఏలొకో పాండుపుత్రులు వారణావతికిఁ బయనించి

రనువారును, అంధరాజేల యిట్లాజ్ఞాపించె ననువారును, భీష్మాదులైన నేల వలదనరైరనువారును, రాజ్యంబపహరింప నీ బుద్ధి వొడమెనో కో యనువారును, ధర్మాత్ములగు కౌంతేయులతో మనముం బోదమనువారునై యెల్లరు పయనించిరి. వారలనెల్ల ధర్మజుండు మెత్తనిమాటల నూఱార్చి క్రమ్మరించి పెద్దల యనుజ్ఞఁగొని తల్లితోఁ దమ్ములతోఁ బయనించె. భీష్మాదులు కొంతవఱకుఁ దోడుచని మఱలిరి. విదురుఁడు మఱికొంత దూర మేగి దుర్యోధనాదుల దుర్మంత్రంబు లెఱింగినవాఁడు గావున నితరు లెఱుఁగని విధంబున మ్లేచ్ఛభాషలో ధర్మజున కిట్లనియె.

"కుమారా! రాజు లాశాపాశబాధితులు. నీతిజ్ఞుఁడు పరేంగితజ్ఞుఁ డాత్మానుసారి విచారితపూర్వప్రారంభకార్యుం డాపదలని స్తరించుకొనఁగలఁడు. ఒక్కొకపుడు ప్రభువులకు సలోహానిశితశస్త్రములనుండి శరీరరక్షణంబు కర్తవ్యంబగు. కుశాగ్రబుద్ధియగువాఁ డలోహజంబును శత్రుదత్తంబును నగు నాయుధంబుననే శత్రునిబర్హణంబుసేసి యాత్మరక్షణంబు నొందఁగలఁడు. అట్లొనర్చువాఁ డాత్మతోఁ బంచపీడల నొనర్చుట సమంజసంబు. అడవియెల్ల దావాగ్నిదగ్ధమయినను బిలంబున నుండు మూషికంబు సులభంబునఁ దప్పించుకొనఁగలదు. కనులు లేనివాఁడు దిక్కును దారిని గానఁడు. ధృతిలేనివాఁడు విభూతిం బడయంజాలఁడు. తిరిగిన

వాఁడు దారి నెఱుఁగు. నక్షత్రగతి నెఱుఁగువాఁడు దిక్కెఱుఁగు. ఇది విజ్ఞులమతము. ఇంతలి రహస్యమెఱిఁగి జాగరూకుఁడవై వర్తిల్లుము" అని ప్రబోధించి మరలె.

ఫాల్గుణ శుద్ధాష్టమి రోహిణీనాఁడు పార్థులు వారణావతముం జేరిరి లక్కయింట విడిసిరి. విదురు నుపదేశంబు ధర్మరాజు తమ్ములకు విస్తరించి చెప్ప వారుగ్రులై యిప్పుడ పోయి యా నీచులఁ బరిమార్త మనిరి. కాని ధర్మజుని శాంతవచనంబుల నోర్పునొంది యిందుండి తొలఁగుద మనిరి. "మనము తొలఁగిన మనలరోసి దుర్యోధనుం డపాయంబు సేయు. అది విదురాను లెఱిఁగిరేని కురుకుల సముద్రక్షోభంబగు. మన మింద యుండి పురోచను వంచించి మనము దీని రగుల్కొల్పి వెడలవలయు" నని ధర్మజుం డవరజులకుం దెలిపి పవలెల్ల నడవులకుఁ జని వేఁటమిషంబున మార్గంబు లరయుచుండిరి. విదురుని పంపున నొక్క ఖనకుండు చనుదెంచి లక్కయింటికి నడవినడుమకు నొక సొరంగంబు త్రవ్వియది భీమున కెఱింగించి బహుళ చతుర్దశినాఁటికిఁ బురోచనుండు లక్కయింటిని దహించు. మీ రప్రమత్తులరై యుండుఁడని హెచ్చరించి తన త్రోవం బోయె.

కృష్ణచతుర్దశినాఁడు వారణావత ప్రజలకెల్ల గొప్పవిందు జరుపఁబడియెను. పురోచను పనిచిన నిషాదవనిత యొకత యేవురు తనయులతోఁ గుంతిని తనయులను బ్రతి

దినము సేవించుచు వారి కృత్యంబు లెఱింగి పురోచనునకుం
జెప్పుచుండునది నాఁటి యుత్సవంబునఁ గొలఁకులతో మిక్కు
టంబుగ మద్యము సేవించి మత్తుమెయి నొడలెఱుఁగక నిదు
రించుచుంట మారుతి యెఱిఁగి పురోచనుకంటె మున్న తా
నుత్సహించి వాని శయనగృహద్వారంబునకు దహను దరి
కొలిపి యన్నను దల్లిని దమ్ములను బిలంబునకనిచి యాయు
ధాగారంబుతో లాక్షాగృహంబును హుతాశనున కశనంబు
గావించి ఖనకునితో విదురునకుఁ దమ కుశలంబుఁ జెప్పి
పంపి తల్లిని సోదరులను బిలంబు వెలువరించికొని చను
చుండునెడ వారలు నిద్దురచేఁ గాల్లు తడబడ నడువనేరక
తడవుచున్నఁ గని తల్లిని మూఁపున ధర్మజ ధనంజయుల
భుజంబుల యముల నుత్సంగంబున నెక్కించికొని పగటి
పూట నడిచిన వడువునఁ జీఁకటియనక ముండ్లు గండ్లు మిట్ట
పల్లములనక పఱచు రయమునఁ దరువులు సాలుగ మ్రొగ్గఁ
బదఘట్టనంబున ఱాలుపిండిగాఁగ సత్త్వంబు మెఱసి నెఱయు
రాతిరెల్లఁ జనియె. పగలగుడు భాగీరథి నుత్తరించి దక్షిణాభి
ముఖులై పాండవులు మార్తాండ మరీచి గోచరంబుగాని
గహనంబున నరుగుచు నధికక్షుత్పిపాసా పరవశులై నడవ
నోపక యున్న నందఱ నెప్పటియట్ల యెత్తికొని వడముడి
కడువడిం జని యొక్క వటమహీజాత శీతలచ్ఛాయాప్రదే
శంబున వారి నునిచి దాని యగ్రవిటపంబెక్కి నీరారసి దిగి

సమీపస్థ సరోవరంబునకుఁ జని యందుఁ గృతావగాహ నుండై నీరాని యచ్ఛిద్రకమలపత్త్రపుటికల నీరంబుగొని క్రమ్మఱి వచ్చునంతఁ దమ్ములతేఁడు పశ్చిమాద్రి విశ్రమింపఁ దన తమ్ములు నన్నయుఁ దల్లియు నవ్వట విటపిక్రిందఁ బయి పుట్టంబులు పఱచికొని బాహుదండంబులు దలగడలుగా నిడికొని నిద్రితులైనవారిం గని "యక్కటా! ఎంతవారి కెంతలయ్యె! నీచులగు సుయోధనాదుల వలన నింతపుట్టెఁ గదా! కులపాంసనులైన యహితంబు లాచరించు బంధుగులఁ బొందక గ్రామస్థితైక వృక్షముపోలె దూరగతుఁడగువాఁడ యుత్తముఁడు.

క. పరహిత ఫలవంతులు సు
స్థిర మూలాన్వితు లపార ధీయుతులు పర
స్పర సంశ్రయమున జీవిం
తురు మనుజులు వనములోని ద్రుమములపోలెన్"

అని ధృతరాష్ట్ర బంధుత్వంబు గర్హించుచు నిబిడాంధకార నీరంధ్రంబైన దిశలు సూచుచుండె.

బుగ్గియైన లక్కయింటిని పౌరులు వెలిగందిచూచి యందుఁ జచ్చి మసిరైన నిషాదుల నార్గురఁ గుంతీయుత పాండవులనుగా నిశ్చయించి వగచిరి. ధృతరాష్ట్రుండు పాండవుల పంచత్వంబునకు పెల్లుగ దుఃఖించి యపరక్రియలఁ గావించె. విదురుండు నెఱుఁగనివాఁడుపోలె నటించె. దుర్యో

ధనుండు పాండవుల వలని భయము నేఁటితోఁ దీఱెఁగదా యని లోలోన సంతసిల్లుచుఁ బురోచనుని చావునకుఁ బైపై విలపించె.

—:హిడింబ వధ:—

అటఁ బాండవులుఁ దల్లియు నిద్రించుచుండ భీముఁడు వారిం గాఁచియుండె. తత్సమీపంబున బాలలతా తరుషండ మండపంబున నుండి హిడింబుఁడను నొక రక్కసుండు నిక్కి చూచి లేచి మైవెంచి రూక్ష కేశంబులువిదిర్చి యావులించి నీల్గి నీరస వన్యమృగమాంసఖాదన జాత నిర్వేదనపరుండ నయిన నాకుఁ బెద్దకాలంబునకు మనుష్యమాంసం బాస్వాదింపఁ గలిగెనని యుల్లసిల్లి చెల్లెలి హిడింబ యను దానిం బిలిచి "వంటయింటికిఁ గుందేటిరాకయుం బోలె నెవ్వరో మన వనంబునకు మనుజులు వచ్చినవారలు. వారిం గొని తెచ్చి నాకు వండిపెట్టు" మన నా రక్కసి త్వరితగతిం జని యొక తరువు మఱువునఁ గొండొక ప్రొద్దు నిలిచి బృహద్వక్షుఁ బుండరీకాయతాక్షు సింహసంహనను బాండవసింహుని భీముఁగని మనోజాత వేదనంబొంది కుంది మర్త్యస్త్రీరూపంబు నొంది మరున్నందనుఁ గదిసి నిజభ్రాతృ నియోగంబు త్యజించి తన వృత్తాం బావన్నాంతం బతనికి వినిచి నన్నుం జేకొని నీ సోదరులఁ దల్లిని గాఁచికొని యిష్టోపభోగంబుల సుఖింపుము. వీరల బోధింపు మనప్పుడు భీమసేనుండు వెడ

నవ్వు నవ్వి "యో రక్కసి! ఎట్టి కష్టండేని యన్నదమ్ములం దల్లిని విడిచి చపలసుఖంబున కాసించునె? వీరల బోధింపు మంటివి!

ఉ. క్రచ్చఱ నొక్క రక్కసుఁడ
కాఁడు సురాసురులెల్ల నొక్కలై
వచ్చిన నీవచూడఁగ న
వార్య బలోద్ధతిఁ జేసి వారలఁ
ద్రచ్చి వధింతుఁగాక యిట
వచ్చి శ్రమంపడి యున్నచోటనే
నిచ్చగ వీరి దైన సుఖ
నిద్రకు భంగము సేయనేర్తునే?

వలతేని నీ యన్న నిటకు రావింపు" మనుచున్నంత హిడింబ మసలుటకుఁ గ్రుద్ధుండై హిడింబుండు పండ్లు గొఱుకుచుఁ బఱతెంచి కామరూపిణియై భీమునితో సామోక్తులాడుచున్న చెలియలిం గని యుదరి పలుక నది యదరిపడి వెఱచఱచి మారుతి మఱుఁవుసొచ్చె.

"మీ యన్నను నన్నుఁ జూడుము. భయంబడకుము. మజ్జననిని సోదరులఁ గాఁచియుండు" మని హిడింబకు భీముఁడు దెలిపి తను బాడువఁ గడఁగి వడివడిఁ జేసఱ నుఱుకొంచు వచ్చు హిడింబుని చేతితో నట్టె యొడిసి పట్టి తనవారికి నిద్రాభంగంబు గాకుండఁ దొలఁగ నీడ్చి

కొనిపోయి యొక్క ముష్టిఘాతంబున సంధులు ప్రిదులఁ బొడిచిన నప్పొలసుదిండి బీరువోవక రోదోంతరపూరితం బుగ బొబ్బరించె. అమ్మహాధ్వని విని కుంతియుఁ గొడుకులును మేల్కాంచి యతి మానుషంబైన రూపసౌందర్యం బుతో నున్న హిడింబ వలన యావద్వృత్తాంతం బరసి యర్జునుం బంపిరి. అతఁ డన్నయున్న నెలవున కరిగి నిశాచరుతోఁ బోరుచున్న యన్నం గని "మహాబలనందనా! రాక్షసవేళ యయ్యె. కాలయాపన చేయుచుంటి వేల? నీ లావునకు వీఁ డొక లెక్కయే?" యనుడు మల్లవిద్యా విశారదుండగు భీముండు రెట్టించిన బలంబున విజృంభించి యప్పిశితాశిం బట్టికొని ముక్కున వాత నెత్తురు వరదవాఱ నూఱుమాఱులు వీచి నేలఁబెట్టి కోలెముక మోఁకాల నూఁది త్రొక్కి పెళ్లున విఱిచి విగతజీవుం జేసి విసరివైచె.

ఆ చిత్రవధం జూచి చిత్రీయమాణచిత్తులై భీముం బొగడుచు నందఱు హిడింబానుగమ్యమానులై యరుగుచుండిరి. హిడింబ రాక కొడంబడక కరువలిపట్టి "నిన్ను విశ్వసింపము. నీవును మీ యన్న తెరువునం బో" మ్మనిన నది వడవడ వడంకె. వధ కర్హుండై వచ్చినవానిఁ జంపఁ దగుఁ గాని యబలను భీతచిత్తను జంపఁదగదని ధర్మజుండు వారించె. హిడింబ కుంతి మఱువు సేరి తన యవస్థయెల్ల వెడలించుకొని నే నతీతానాగత వర్తమానంబుల నెఱుం

గుదు. వలసినచోటికి కెల్లర నశ్రమంబున నెత్తికొని పోయెద. ఇతనికై నా వారి విడిచితి. నన్నొల్లకున్నఁ బ్రాణంబు లొల్లనని పలికిన నామె నంద రాదరించిరి. కుంతి భీమసేనుం గని "నాయనా! ఇది పరమసాధ్వి. నన్ను మీ యన్నను గనియైన దీని కొడఁబడుము. పుత్రాభ్యుదయ మగువలకు దీని వదలకుంట కార్యం" బని యొడంబఱిచె. కొన్నినాళ్లకా దంపతులకు భీమరూపుండగు ఘటోత్కచుండు పుట్టె. అగ్రనందనుం డగుట నందఱు వానియెడఁ బ్రేముడిం జూపిరి. కతిపయదినంబులకా ఘటోత్కచుండు తండ్రులకు నమస్కరించి యిఁక నా యిమ్ముల నుండెద. పనిగల యప్పుడు తలంచినఁ దక్షణంబ వచ్చెదనని వారి యాజ్ఞగొని తల్లిం దోడ్కొని యుత్తరాభిముఖుండై యరిగె.

—:ఏకచక్రపురము:—

వ్యాసు నిదేశంబునఁ బాండవులు బ్రాహ్మణవేషధరులై బ్రహ్మచారివృత్తిం దల్లితో నేకచక్రంబను నగ్రహారంబు సేరి యందొక విప్రునింట నిలిచి భిక్షంబునఁ గాలము గడుపుచుండిరి. ఒకనాఁ డొక్కపెట్ట నా పాఱునింట నార్తధ్వని యెగసిన విని కుంతి యెంతయు సంతాపించి మారుతిం గని "కుమారా! ఇంతకాల మితని యింట నోరు లెఱుఁగకుండ సుఖంబుగ నుంటిమి. ఇతనికిఁ బ్రత్యుపకృతి యెప్పుడొనర్తుమా యని యోజించుచుంటి నేఁ డిద్దియో దుస్తర

దుఃఖం బీ గృహస్థున కయ్యెఁ గావలయు. నా మనంబు మల మల మఱఁగెడిని. వారికిఁ దొడరిన యెడరు నడగించి మనఃప్రియంబు సేయుము.

క. కృతమెఱుఁగుట పుణ్యము స
న్మతి దానికి సమము సేఁత మధ్యము మఱి త
త్కృతమున కగ్గలముగ స
త్కృతి సేయుట యుత్తమంబు కృతబుద్ధులకున్”

అనిన నా పలుకులకు పవననందనుం డుల్లసిల్లి తల్లీ! వారికైన కీడరసి రమ్ము. నివారించి ప్రియంబుసేయుమనినన నా యన వారియెడకుఁ జని దుఃఖకారణం బడుగ నా గృహమేధి యిట్లనియె. “సంసారం బసారంబు. అఖిల దుఃఖావహము భయనికేతనము. చంచలము. కావున నే తత్త్వజ్ఞులు నమ్మరు. సంయోగవియోగంబులు దేహికి దేహంబుతోడ ననుభావ్యములై వచ్చు. ఒం డెడకేగుద మన్నఁ గర్మవిపాకం బేల గడవనిచ్చు? ధర్మచారిణి వినయవతి ప్రజావతి యనువ్రతయగు సతి నెట్టు లసుర కాహారముగఁ బంతు? కన్యాదానఫలంబు దౌహిత్రలాభంబుఁ బోఁద్రోసి యిబ్బాల నెట్లు పుత్తు? కులవిస్తారకు నౌర్ధ్వదైహిక క్రియానిధిని జిఱుతవాని నదయత నయ్యసురవాత నెట్లుద్రోఁతు? నేన పోవు టుచితంబు”

అంత నతని భార్య యిట్లనియె.

నాథా! పడయందగు నపత్యంబు నా యందుఁ బడసితిరి. ఏనును ఋణవిముక్తనైతిని. పతి హితంబే పతివ్రతలకుఁ గర్తవ్యంబు. ఏ నవశ్య మా రక్కసున కశనంబయ్యెద. మీ రేగిన నన్నును బిడ్డలను గాఁచువా రెవ్వరు? అన్యదారపరిగ్రహణ యోగ్యులరైన మీరు నిలుచుట కర్జంబు.

వారి పలుకులు విని కుమారి యిట్లను.

ఎన్నాళ్ళుండిన నేను బరులసొత్తునుగాని మీ దానఁ గాను. ఒరుల కిచ్చుదాని నసుర కిచ్చిన వచ్చులోటేమి? మఱియుఁ దండ్రి చేయు తిలోదకదానవిధులు పరలోకగతయైన పుత్త్రిం జెందుఁగాని పుత్త్రి సేయు విధులు తల్లిదండ్రులఁ బొందనేరవు. నా యందుఁ గలుగు దౌహిత్త్రలాభంబుకంటె మీ రిద్దఱు జీవించి బహు పుత్త్ర పౌత్త్రలాభంబునఁ గులంబు వర్ధిల్లఁజేయుఁడు.

అనిన కూఁతుఁ గౌఁగిలించికొని యిరువు రేడ్చుచుండ బాలకుం డొక కోలఁ గొని నేనా రక్కసు నీ కోలతోఁ గొట్టి చంపెద. మీ రేడ్వకుఁ డని తన తొక్కుపల్కు లొప్పారఁ బల్కుచు నూరార్చె. వాని యవ్యక్త వచనంబుల కంద ఱేడ్పుడిగిరి. అంతఁ గుంతి వారలఁ జేరంజని మీ వగపులకు మొద లెయ్యది? నా కేవురు పుత్త్రులు గలరు. అందొకని మీకు మాఱుగ నిత్తునన వారలు

చెవులు మూసికొని హరిహరీ! ఎంతమాట! బ్రాహ్మణ హత్య మా మెడఁ గట్ట వలవదు తల్లీ!

క. ధృతిసెడి వేఁడెడువానిని
నతిథిని నభ్యాగతుని భ యస్థుని శరణా
గతుఁ జంపుట కొడఁబడు దు
ర్మతి కిహముం బరముఁ గలదె మదిఁ బరికింపన్.

అనతిక్రమణీయంబైన మా యాత్మవధ మహాపాతకకారణంబు వినవలతేని వినుము. బకుఁడను రక్కసుండు తొల్లి యీ ప్రోలం బాడుసేయుచున్న నూరి పెద్దలు వానిం బ్రార్థించి యిల్వరుస నొక్క మానిసి రెం డనుఁబోతులం బూన్చిన శకటంబున నపరిమిత భక్ష్యపిశిత మిశ్రాన్నంబు నించికొని పోయిన దానిని వాని నయ్యేనుఁబోతులను వాఁడు భక్షించి క్రమంబు దప్పక మమ్మితరభయదూరులఁ జేసి కాఁచు. ఇది కారణంబు. నేఁడు మా యిలు వరుస యనినఁ గుంతి నవ్వి భూసురవర్యా! శతపుత్రులు గల ధన్యులకైన నవిష్టుండగు తనయుఁ డుండునే? నా కొడుకుచేఁ దొల్లి పెక్కం డ్రసురు లుక్కడఁగిరి. అని భీముం బిలిచి వీఁడు మహాబలసంపన్నుండు. మంత్రసిద్ధుండు. రాక్షసుం జంపి మీకు మేలుసేయుంగలఁడు. సర్వము సిద్ధముసేయుంపుఁడన వా రామె మాటలు నమ్మి మోదమందిరి. పదపడి ధర్మజార్జున నకుల సహదేవులు తల్లితో

"నో వెఱ్ఱితల్లీ! నీకు భీముఁడంట భారమయ్యెనే? ఎవ్వని పేరు విన్నఁ గౌరవులకు భయాతిరేకంబున నిద్దుర రాదో యట్టి మరున్నందను రక్కసు వాతఁ ద్రోయ సాహసింతువే? నీకు దుఃఖాతిశయంబున మతిభ్రమ జనియించెనే?" యనుడు నాయమ "కుమారులారా! నే నంత వెఱ్ఱినే? కన్న కడుపనగు నా కంటె మీకు వడముడియెడఁ బ్రేముడి మెండయ్యెఁగా? అతని నే నెఱుఁగక పనుతునే? వీఁడు పుట్టిన పదియవనాఁడు బెబ్బులి బొబ్బరింతకు నే దద్దఱిల్లి జాఱవిడువఁ, బడినపడిం జేసి యితని యొడలు దాఁకి ఱాలెల్లఁ బొడియయ్యె. వీఁడు వజ్రకాయుండు. వీని కొరు లపాయంబు సేయఁజాలరు. విప్రసాహాయ్యంబు మన కవశ్యకర్తవ్యంబు. వానికై సంతాపింపకుఁడు. రెండు విధములఁ గీర్తియ" యని భీము సాగనంపె. తక్కిన వారును దల్లి కారుణ్యంబునకు నుబ్బి భీమునకుఁ బ్రోత్సాహంబు గల్పించిరి.

—:బక వధ:—

వాయుపుత్త్రుఁ డానాఁడు బ్రాహ్మణునింటఁ గడుపారఁ గుడిచి బండిఁదోలుకొని మెల్లనఁజనుచు నాగ్రశుష్కకళేబర మాంసదుర్గంధ నిందితంబయిన బకస్థానంబు డాయఁక యమునా తీరంబున నిలిపి రక్కసుం బిలుచుచు వాఁడు వచ్చునంత కూరకుండనేల యని బండిలోని యన్నంబు దినుచుండె.

చాల ప్రొద్దయ్యె నిత్యమిటకుఁ దెచ్చియిచ్చు నన్నమీనొల్లక యెఱుఁగిచ్చుచున్న నరాధముఁ డెవ్వఁడు? ఏకచక్రపురవాసులకుఁ గ్రొవ్వెక్కెఁగాఁబోలు నని పెను రోషంబున బకుఁడు శకటంబు డాయఁ జనుదెంచి తన కూడు నొంగిలిసేయు వాయుపుత్త్రుఁ గని నేనింత యెల్లిదమైతినే యని పిడికిట వీఁపునఁబొడిచె. అందులకు భీముఁ డించుకైనఁ జలింపక యోరీ! నేను నీ కాహారమగునప్పుడు నీ యన్నంబు నేఁదిన్న నదియు నీ యుదరమందే చేరుచున్నదిగదా! తొందఱ పడెదేల? ఇంచుక తాళుమని యెప్పటిపని యొనరించుచుండె. దానికి బకుండు మండిపడి పీనితీరు వేఱుంచు విశాలసాలం బొండొడిసి పెఱికికొని భీముం బాఁదవచ్చె. అంతలో భీముండును నన్నంబాతయు ముగించికొని యనంతబలుండై యంత్యకాలకాలుండు పోలె రేఁగి మల్లసఱచుచుబకు నెదురనిలిచి,

ఉ. ఇంచుకయేని పాపమున
కెన్నఁడు రోయక యెల్లవారి బా
ధించి మనుష్యమాంసములు
దించుచు క్రొవ్వితి వాని నెల్లఁ గ్ర
క్కించెద నీ మదాంధ్య మడి
గించెద నిప్పుడ కాలుఁబ్రోలి కే
గించెదఁ జక్కనై నిలుము
గిట్టి రణంబున రాక్షసాధమా.

అనుచుఁ దలపడిరి. కొంతసేపు వృక్షములతోఁ బోరిరి. సమీపస్థ ద్రుమములు సమయఁగా శిలలతో బుట్టుకొనిరి. శిలలును జిక్కకపోఁగా బక వృకోదరులు మల్లయుద్ధ సన్నద్ధులై యొండొరుం బట్టుచుఁ గొట్టుచు నీడ్చుచుఁ ద్రోచుచుఁ బరస్పర జయకాంక్షులై పెనఁగునెడ వడముడి యుపాయకుశలుండై బడనైచి వామపాదమున వాని బొమ్మఁదాఁచె. వెంటనే యా తుంటరి రక్కసుఁడు లేచి భీమునిఁబట్టి త్రోచి వక్షము దృఢతరముష్టింబొడిచె. అపు డానిశాచరు హీనసత్త్వఁగా నెఱింగి గాడ్పుకొడుకు హస్తి హస్తానుకారంబులైన సవ్యదక్షిణకరంబుల నమ్మనుజ కంటకు కటికంఠ ప్రదేశంబులు వట్టికొని జానుదండంబున నవ ద్వారంబులఁ బిశితంబుతో రుధిరధారలు బోరన నొల్క వాని పృష్ఠభాగంబు విఱుగంబొడిచిన వాఁడు మహాక్రంద నంబుసేయుచు మడిసె. బకునివార లా ధ్వని విని పఱతెంచిన భీముండు వారిం గని యిద్దురాత్మునట్లు మనుజాశనులై తిర యేని వానిగతియ మీకునిక్కువంబన నా రక్కసులు భీము భీమాకారకృత్యంబులకు భీతులై యతని సమయంబున కొడంబడిరి. అనంతరంబు పవమానసూనుండు బకుని కళే బరంబు నీడ్చికొనివచ్చి యేకచక్రనగరద్వార సమీపంబునఁ బడవైచి విప్రులకు సంతోషంబుసేసి తల్లికి సోదరులకుఁ దద్వృత్తాంతంబంతయు వినిచి ప్రమోదరసాబ్ధిసుస్నాతులం గావించె.

—:అంగారపర్ణుఁడు:—

మరలఁ గొన్ని దినంబులు గడచినపిదప నొకనాఁ డొక పుడమివేలుపు పాంచాలపురంబునుండి యరుగుదెంచి పాండవులున్న భూసురునింట నతిథిపూజలంది ప్రసంగవశంబునఁ బాండవులు లాక్షాగృహంబున దగ్ధులగుటం జేసి పార్షతుండు తన పుత్త్రికి స్వయంవరంబు రచియించుచున్నవాఁ డనినఁ గుంతియు ధర్మజుండు నతనివలన వారి యుదంతంబాతయు నాలకించి కొమరుల యభిప్రాయం బెఱింగి కుంతిభోజపుత్త్రి యా యింటివారికిం జెప్పి వారి సెలవు గైకొని పుత్త్రలతోఁ బయనించి యనేక నదీనద వనదుర్గంబులు గడచి చనుచుండఁ బరాశరాత్మజుం డెదురుపడి కరుణారస పూరితాంతఃకరణుండై మీరు ద్రుపదు పురంబునకుఁ బొండు. మీకు లగ్గగునని చెప్పి చనియె. పార్థు లటనుండి పోవుచు రాత్రియగుడుఁ బ్రకాశార్థంబు రక్షణార్థంబుగా నొక్క కొఱవి చేతఁ బట్టికొని యర్జునుండు దారిచూప నందఱు నరుగునెడ నంగారపర్ణుఁడను గంధర్వుఁ డంగనాసహితుఁడై గంగకు జలక్రీడలాడవచ్చి పాండవుల పాదధ్వని విని యలిగి విల్లుగొని గుణధ్వనిసేసి "యెవ్వరావచ్చువారలు? తొలఁగి పొండు. కుబేరసఖుం డంగారపర్ణుం డంగనలతోఁ గ్రుమ్మరు నియ్యెడకు రాఁదగదు. వచ్చిన నెడరు దొడరుసుమా!"

యనియె. "అడవులు నేఱులు త్రోవలు సర్వజన సామా న్యంబులగుఁ గాని నీయవి యెట్లగు?" అని యర్జునుండుత్తర మీయ నా గంధర్వుఁ డమందరోషుండయి యర్జునుపయి నిశితనారాచములఁ బఱపె. దాని కర్జునుఁ డలిగి తన చేతి కొఱవి ద్రిప్పి యయ్యస్త్రంబులు దప్పించుకొని "యోరి మూఢా! నీబిభీషికలు మాయెడఁ జెల్లునే?" యని తనచేతి కొఱవి నభిమంత్రపూర్వకంబుగ వైచిన దాన వాని తేరు దగ్ధంబై వాని మేను చుఱచుఱఁ జూఁడిన వాఁడు బమ్మరిల్లి నేలకు వ్రాలె. వాని సిగఁబట్టి యీడ్చి తెచ్చి ధర్మరాజు ముందట నిలిపె. వానిభార్య కుంభీనసభీతచిత్తయై కరుణా మయి యుధిష్ఠిరుఁ బతిభిక్ష వేఁడిన నతఁడు వాని విడిచి పుచ్చె. నిర్జితుఁడైన యంగారపర్ణుం డర్జునుతో సఖ్యంబు చేసి సర్వంబును జూడ సమర్థంబైన చాక్షుషీవిద్య నర్జునున కుపదేశించి యతనివలన నాగ్నేయంబు వడసి వలసినప్పుడు చెఱి నూఱుగంధర్వహయంబుల నిచ్చెదఁ గొనుండని పలికి మీకగ్నిహోత్రంబును బ్రాహ్మణసంగ్రహంబును లేమిం జేసి నా పలికిన పరుసంబులు మనంబుననిడవలదని ప్రార్థించి యిచ్చోటికిం గుఱంగటనుత్కచంబను పుణ్యతీర్థంబున ధౌమ్యుం డను భూసురుండు గలఁ డతని నర్థించి పురోహితుగాఁ బడసిన మీకు సర్వార్థసిద్ధియగుఁ బొండని తన యనుఁగు కాంతలతో గంధర్వుండు నిజలోకంబున కేగె.

—:యంత్రమత్స్యభంజనము:—

ఆపైఁ బాండవులు ధౌమ్యుం బ్రార్థించి పురోహితునిగా నియ్యకొలిపి యతనితో నా ద్రోవను బాంచాలపురికిఁ బోవు భూవిబుధులఁగలిసి పాంచాలముం జేరి యొక్క కుంభకారగృహంబున విడిసిరి.

ద్రుపదుండు పార్థునకుఁ గూఁతునీయ సమకట్టి పాండవుల నన్వేషించి యెందుఁ గానక యంత్రమత్స్యంబు నొక యున్నత స్తంభంబునకు వ్రేలఁగట్టి దానిం బడగొట్టువారికిఁ దన కన్య నిచ్చి పాణిగ్రహణంబు సేయుఁదునని చాటించె. ఆవార్త విని ద్రౌపదీరూప మోహితచిత్తులై రాకుమారులందఱు విచ్చేసి తత్తదుచితాసనంబులఁ గూర్చుండిరి. పాండవులును గుర్తింపరాక బ్రాహ్మణమధ్యంబున నాసీనులై యుండిరి కృష్ణయుఁ గరంబున గుసుమమాలికం ధరించి చెలుల మధ్యంబున నిశ్చలంబైన క్రొక్కారు మెఱుంగు తెఱంగున నిలిచియుండె. ధృష్టద్యుమ్నుండు సభామధ్యంబున నిలిచి రాజలోకంబుం గాంచి "యిమ్మహాధనువును సజ్యంబుచేసి దిగువనుండు జలంబునఁ బైనున్న మత్స్యంమును గుఱిచేసి యైదు బాణంబులతో మధ్యఁ దిరుగుచున్న చక్రంబున నమ్ములు దాఁటి యంత్రంబును భేదించి తన్మత్స్యంబు నీ గంధపాత్రయందుఁ బడ నేసినవారికి నా యీ చెలియలు భార్య గాఁగలదు. శూరులు తమ కార్ముక

కౌశలంబుఁ బ్రకటింప నిది తరుణంబు. యశమును గల్యా ణంబును సిద్ధం" బని చాటి చెప్పి తనచోటికిఁ దరలె.

రాజకుమారులు పెక్కండ్రు ద్రౌపదిం గని చలిత చేతస్కులై తమ్ముఁ దమ సామర్థ్యంబు లెఱుంగక యర్థిత్వం బున నవ్విల్లు మోపెట్టఁబోయి యాహుగఱచి నీల్గి విల్లు వంప నేరక అజ్ఞాలలనామోహితులై యాదలలువంచి మరలిరి. వృష్ణిభోజాంధకులు కృష్ణానుమతంబున ననారబ్ధులైరి. శిశు పాల జరాసంధ శల్య కర్ణులు దగ్గించి తమ లావు మెఱసి క్రమంబున నలువురు మాషయావ మద్గతిలమాత్రంబులు దక్కువగాగ నయంబువంచి గొనయం బెక్కించియు నెక్కు పెట్ట నశక్యంబైన నుక్కుసెడి స్రుక్కిరి.

పలువు రిట్లు పరిభవభాజను లగుచుండఁ బార్థుండు సూచి యగ్రజ ననుమతంబున విప్రసభ వెలువడి ధనుస్స మీపంబున కరిగె. విప్రుం డు లెస్సదిని యొడలఁబట్టక నిట్టి పనికిఁ బూనెనని కొందఱును, మనల గేలిసేయు నితఁడు వచ్చెనని మఱికొందఱును, ఈ మహాధను వతనికి మతి భ్రమణంబునఁ బిండివంటగాఁ గన్పట్టెఁ గావలయునని వేఱొక కొందఱును, నితని యొడలి జాడలఁ గన మహీ సురుని వైఖరి గన్పట్టదని యొక కొందఱును బరిపరివిధములఁ బరిహాసవచనంబు లాడుచుండిరి. వారి మాటలఁ బాటిం పక ఫల్గునుం డమ్మేటి వింటి సమీపంబునకుఁ బోయి గురు

వులకు నమస్కరించి ధనువునకుఁ బ్రదక్షిణించి మ్రొక్కి పుచ్చికొని పూర్వపరిచితంబైన విల్లు నట్లశ్రమంబున మోపెట్టి యే నమ్ముల నమ్మత్స్యయంత్రంబు నురలనేసి సదస్యుల నాశ్చర్యరసనిమగ్నులం జేసెను. ద్రౌపది తదితర రాట్కుమారులు నిరాశతోఁ దన్నుఁ జూచి గుటకలు మ్రింగుచుండ నర్జునుని కంఠంబుఁ దన చేతి పూలమాలతో నలంకరించెను. అప్పటి సభాస్థితిం గని ధర్మజుండు నకుల సహదేవులతోఁ దన విడిదికిం జనియె.

దుర్యోధనాదు లసూయాగ్రస్తులై సహింపనేరక కలయఁబలికికొని చెలరేఁగి "యీ మదాంధుఁడు ద్రుపదుఁడు రాజులనెల్ల రాఁ బనిచి జాలవిద్య యొంతు వన్ని కన్నియను జన్నిగట్టున కిచ్చె. ఇందు బ్రాహ్మణుని తప్పేమి గలదు? వీనిం బట్టి బంధింపుఁడని మూఁగిరి. ద్రుపదుఁ డర్జును మఱువు సేరె. బ్రాహ్మణవర్గం బర్జునునకు సాయంబై తమ జందెంబుల నవలగ్నంబులకుఁ జుట్టి వల్లెవాటుల బిగించి దండాజినంబులెత్తి ప్రతిబలంబులపై నీవ వారలం జూచి నగుచు విజయుండు వారించి మదీయాస్త్ర పటుమంత్రంబుల రిపునృప విషాహుల దర్పం బుడగింతునని రిపుబలంబుపై నంపవాన గురిసె. వృకోదరుం డొక్క వృక్షంబు వెఱికికొని శత్రుసమూహంబుల బారి సమరఁ దొడఁగె వారి సంరంభంబు చూచి యిదేమి యాగడం

బని రాజులు పిక్కబలంబు చూప మొదలిడిరి. తొలఁగక యోహాటించి కర్ణ శల్యులు విజయ భీమసేనులం దాఁకి నొచ్చిరి. కర్ణుఁ డర్జునుం గని "విప్రవర్యా! నాతో నని సేయ భార్గవునకు శివునకు విజయునకుఁ దక్క దక్కుంగల వారికి దరముగాదు. నీ నేర్పునకు మెచ్చితి. నీ వెవ్వం డవు?" అన నర్జునుండు చిఱునగవునఁ "గానీనా! వీరిలో నే నెవ్వాండఁగాను గాని నిన్ననిలో నోర్వ నుర్విం జనించిన వీరుండ. చక్క నిలు" మనిన బ్రాహ్మణ తేజం బజేయం బనుచుఁ గర్ణుండు తొలఁగి చనియె. భీముఁడు శల్యుం బట్టి యెత్తి నేలకు వైచిన నతఁడుఁ ద్రెళ్లి లేచి యొడలు దుడిచికొనుచుఁ దిరిగిచూడక మరలె.

ఆ. వె. పరశురాముఁడొండె హరుఁడొండె నరుఁడొండెఁ
గాక యొరులుగలరె? కర్ణుగెలువ
బలిమి భీముఁడొండె బలదేవుఁ డొండెఁగా
కొరులు నరులు శల్యు నోర్వఁగలరె?

వీ రెవ్వరో యెఱుఁగరాదు. అని దుర్యోధనాదులు విస్మితులై తమ తమ దేశంబులకు మరలిరి. భీమార్జునులు ద్రౌపదిం దోడ్కొని తమ విడిదికిం జనిరి.

—:కృష్ణావివాహము:—

కొడుకులు పెద్దప్రొద్దు రాక తడసిరని యెదురుచూచు చున్న తల్లియొద్దకు మున్నుగ ధర్మజ నకుల సహదేవు లరు

దెంచిరి. అవల భీమార్జును లేగుదెంచి "జననీ! మే మొక్క భిక్ష గొనివచ్చితి" మన నా యమ యెప్పటియట్ల కాఁదలచి "మీా రేవురు నుపయోగింపుఁ" డని పదపడి వారి పజ్జనున్న కన్నియం జూచి లజ్జించి యధర్మభీతయై ధర్మజు నుద్దేశించి "కుమారా! యేల యిట్లుంటివి? పృథ వచన మెన్నఁడు వృథ యైనదిగాదు. ఇపు డెట్లొకో!" యనినఁ దల్లి నూరార్చి ధర్మరా జర్జునుం గని "యనుజా! నీచేఁ బడయంగఁబడిన దీని నీవ యగ్నిసన్నిధిఁ బరిగ్రహింపు" మన నతం "డన్నా! పెద్దవాఁ డుండఁ గొంతొకవాఁడు పెండిలియగుట ధర్మ విరుద్ధంబగుఁ గావున నీవ దీని నగ్రమహిషిగా గ్రహింపు" మనియె. ఆ సమయంబున విధిప్రేరణంబునంజేసి నలువుర మనంబు లామెయందు లగ్నంబులయ్యె. అది యెఱిఁగి యుధిష్ఠిరుండు "తమ్ములారా! వేదవ్యాస వచనానుసారంబును, జనని వచస్సరణి నిది మన యేవురకును బత్ని గాఁ దగు" ననియె.

అత్తఱుణంబున రామకృష్ణు లట కరుదెంచి కుంతికి ధర్మజునకు మ్రొక్కి తక్కినవారిం గౌఁగిలించికొని మీాకు లగ్గయ్యెడు మనిరి. మమ్మెట్లెఱిఁగితిరని ధర్మరాజడుగ మీా పరాక్రమంబ మిమ్మెఱిఁగించెనని వారి యనుమతి వడసి రామకృష్ణు లరిగిరి.

ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుం బిలిచి కూఁతు వడుఁ డెవ్వఁడో యెట్టివాఁడో వానిచరిత మెట్టిదో యెఱిఁగిరమ్మన

నతండు రహస్యప్రకారంబునఁ గుంభకారగృహంబున కరిగి నాఁటిరాత్రి వారిచర్యలెల్ల గమనించి తండ్రియొద్ది కరుదెంచి "జనకా! వా రేవు రన్నదమ్ములు తల్లితో నున్నవారు. వారి పలుకులజాడఁ జూడ బ్రాహ్మణులని తోఁచు" చేష్టలు చెయి వులు యోజనలుచూడ క్షత్రియులని తోఁచు" ననిన నింక నిమ్మగ నెఱుంగఁగోరి పురోహితుంబంచె. అతండును వారి కడకేగి పూజితుఁడై మీ కులగోత్రనామంబు లెయ్యవియో మా రా జెఱిఁగి రమ్మనియె నన ధర్మజుండు సుందరమంద హాసరోచులు మొగమున నిగుడ జగతీసురున కిట్లనియె.

"వైహాయసలక్ష్యం బెవ్వఁడేసిన నతండ తన పుత్రికిఁ బతియని మీ నరపతి నియమముసేసె. ఇతఁ డట్లు లయ్యంత్ర మేసి యిక్కన్యంబడసె. ఇఁక మమ్మెఱిఁగి యతఁడు చేయఁగల దేమిగలదు? అల్లునకు నకృతాస్త్రునకు నయ్యంత్రము నేయ నలవియే? ఇంతయేల? మీ రాజు కోరిక సఫలంబయ్యె నాతనకు మనుము"

ఆంతట పురోహితుఁ డా వచనంబుల భూరమణునకుం జెప్పె. మఱియు రాజు చాతుర్వర్ణ్యోచితంబులయిన స్యందనంబులఁ గొనిపోయి వారలఁ దోడ్కొనిరమ్మని ధృష్టద్యుమ్నుం బం చిన నతండు వానిం గొనిపోయి రాచనగరికి విచ్చేయుఁడని బ్రాహ్మణవేషులఁ బ్రార్థింప వారలు వల్లెయని కుంతీ ద్రౌప దుల్లనొక్క రథం బెక్కించి తాము రాజోచితంబులై

రత్నాంచితంబులైన రథంబు లెక్కి రాజమందిరంబునకు వచ్చుచుండిరి. ద్రుపదుండు వారల కనేకవిధ వస్తువు లతి ప్రీతిం బుత్తెంచినం బదార్థ్యంబులం గైకొనక సాంగ్రామికంబులం గైకొని యరుదెంచి క్షత్రియోచితాసనంబులం గూర్చుండిరి. వారిని రాజపుత్రులుగా శంకించి యజ్ఞసేనుండు సంశయాపనోదనపరుండై ధర్మతనయుంగని "మీ రెవ్వరు? క్షత్రియులరో బ్రాహ్మణులరో మాయావులై క్రుమ్మరుచున్న మంత్రసిద్ధులరో కన్యాపరిగ్రహణార్థంబు దిగివచ్చిన దివ్యులరో యెఱుంగము. మీ కల రూపెఱింగికాని యిక్కన్యా వివాహంబు సేయనేరము" అనిన నతనికి ధర్మజుం డిట్లనియె.

క. క్షత్రియులము పాండుప్రియ
పుత్రుల మే నగ్రజుండ భూనుతులు మరు
త్పుత్రార్జునయము లమల చ
రిత్రులు నలువురును వీర రిందము లెందున్.

ఇయ్యమ మజ్జనయిత్రి కుంతీదేవి యనవుడు ద్రుపదుండతి హర్షరసావేశపరవశుండై పెద్దయుం బ్రొద్దునకుం దెలిసి యానందజలభరిత నయనుండై మజ్జన్మపరిపాకపుణ్యం బెట్టిదియో లాక్షాగృహదహనంబునం దప్పితిరని తద్వృత్తాంతం బంతయు విని విదురుం గొనియాడి ధార్తరాష్ట్రుల నిందించి నా కుమారిత కర్జునుం డల్లుండగుటకు నింద్రపదము సేకూరి నంత సంతసించితినన ధర్మజుండు మే మేపురము నీయల్లుం

ద్రమ యని తమ యభిప్రాయం బెఱింగించె. పార్షతుండు విస్మితుండై యొక్కనికిఁ బెక్కం డ్రాండ్రగుట గలదు గాని యొక్కరుకకుఁ బెక్కండ్రు మగండ్రగుట ధర్మవిరుద్ధంబు గదా! నీవు ధర్మాత్మజుండవు. లౌకిక వైదిక ధర్మవేదివి. నీ వెఱుఁగని నీతి నిర్ణీతి గలదె? అశ్రుతపూర్వంబగు దీని నింకను విచారింత మనుచుండునంత వేదవ్యాసుం డయ్యెడ కరుదెంచి జటిలా దాక్షాయణీచరిత్ర లుపదేశించి ద్రౌపదికిఁ దొలిబామునసంగతి నాలాయని చరిత్రంబును బాచేంద్రోపాఖ్యానంబును వివరించి యికార్యం బవశ్య కర్తవ్యమనియె.

దైవాధిష్ఠితంబని ద్రుపదుఁ డొడఁబడి నాఁడే శుభముహూర్తమని యెఱిఁగి నిశ్చయించి రాత్రి పుష్యశుద్ధైకాదశీ రోహిణీ బుధవారమున ద్రుపదుండు కూఁతుఁ గృష్ణను సారిదిగ ధర్మజ భీమార్జున నకుల సహదేవుల కిచ్చి మహావైభవంబుతోఁ బెండ్లిసేయించె.

నాఁటికి ధర్మజుని వయస్సు ముప్పదియేఁడులు నేడు నెలలు. భీమార్జును లతనికంటె నొక్కొక యేఁడు తక్కువ వారలు. కవలు విజయుకంటె నొకయేఁడు పిన్నలు.

—:దుర్యోధనాదుల దురాలోచనలు:—

పాండవులు ద్రుపదునింటఁ జాలకాలంబు సమస్త సౌఖ్యంబు లనుభవించుచుండిరి. దుర్యోధను వేగులవారిచే

గ్రహించి తమ యేలికకు సర్వంబును విన్నవించిరి. అది విన్న సుయోధనుండు లో నెఱియుచుఁ బలుకుఱి పెక్కు విధంబుల వారి చెడుగు దలపోసి తండ్రితో నాలోచింపఁ దరుణము వేచియుండె. ఇకఁ జెప్పిన నగుసేగి యేదియు లేదని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవాభ్యుదయంబును బాంచాలి లాభంబును నెఱింగించిన నతండు సంతసిల్లి విదురునకు మనఃప్రియంబుగాఁ బాండవులఁ బొగడి యంతిపురికేగి కొడుకును రప్పించె. దుర్యోధనుండును గర్ణ శకుని దుశ్శాసనులతోఁ దండ్రిసన్నిధి కేగుదెంచి తన్నెఱిఁగించి నమస్కరించి యిట్లనియె. "తండ్రీ! విదురుఁడు పాండవహితుఁడని మున్న యెఱింగియు నతని వచనములతి వ్యామోహమున సమ్మతించుచుందుము: నీతో నేదేని రహస్యము లాలోచింపవలయు నన్న నొకప్పుడును విదురునివిడిచియుండవు" అనిన తనయునకు జనకుండిట్లను.

"కుమారా! పలుకులఁ జేష్టలఁ బాండవుల హితము కోరినట్లు నటింతుఁ గాని నిజమునకుఁ గాదు. నా హృదయంబు నెన్నఁడు విదురున కెఱిఁగింపను. ఎల్లప్పుడు నేను మీవలెఁ బాండవులయెడఁ దలంచుచుందును. దైవబలంబు గలవారి నేమిసేయనగు? పై పై విదురు వాక్యంబు లంగీకరించుచుందుఁ గాని నా యంతరంగం బావంక వ్రాలదు. నీ కెద్ది యిష్టంబు? చెప్పుము చేయుదము"

నావుడు దుర్యోధనుం డిట్లను.

"పాండవు లిప్పుడు దైవబలంబుతోడ బంధుబలం బెక్కువ గలిగి యున్నారు. పాండవ పాంచాలురకు భేదము గలిగింపవలయు. నొండెం బాండవుల కేవ్వర కొక్కర్తు భార్యయై యుంటం జేసి వారిలో వారికే విరోధంబులు పుట్టింత మొండె నుపాంశు ప్రయోగంబున భీముం జంపించి తక్కినవారల బలహీనులం జేయుదము' దుర్యోధను పలుకు లాలించి కర్ణుం డిట్లనియె.

"లేక లేక కలిగిన పాండవుల సంబంధమును బాంచాలుం డేల విడుచు? పాండవు లేకపత్నియందుం గరమనురక్తులగుటచే వారికి భేదంబు వాటిల్లదు. తొల్లి మీ రొసిన యుపాంశు ప్రయోగంబుల భీముం డేమయ్యె? కావున విక్రమంబు ప్రయోగించుట కార్యంబు. చతురంగ బల సాధన సంపన్నులమై పాంచాలు భంజించి పాండవుల దిక్కు లేనివారినిగం జేయుదము"

వారి పలుకులు ధృతరాష్ట్రుం డాకర్ణించి "మీ యాలోచనలు తగియున్నవి, ఐనను మతిమంతులతో విచారించి చేయుద" మని భీష్మ ద్రోణ విదుర కృపాశ్వత్థామ సోమదత్తాదులం బిలిపించి యంతయు నెఱింగించిన భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియె.

"కుమారా! మీరును బాండవులును నా కొక్క రూపువారల. కాన విగ్రహంబున కే నెన్నండు నొడంబడ. పితృపైతామహంబైన రాజ్యంబునకు మీ యట్ల వారు నర్హులు గావున నర్ధరాజ్యంబు పంచి యిచ్చుట మీకును బంధువులకును లోకంబులకు హితంబు. కాని నాఁడపకీర్తి సిద్ధంబు. కీర్తిలేనివాని జీవనంబు నిరర్థకంబు"

భీష్ముని వచనంబులకుఁ దోడుగ ద్రోణుం డిట్లనియె.

"దుర్యోధనా! ధర్మవర్తనులగు పాండవులతో విగ్రహమేల? కర్ణాదుల పలుకులు విని చెడవలదు. పెద్దల మాట లాలింపుము. భీష్ము ననుసరింపుము" అనినఁ గర్ణుండు లేచి "ఈ ముదుసలులు తమ కనుకూలముగఁ జెప్పికొందురు గాని నృపతి హితంబు నూహింపరు. విరోధుల పొత్తున మనుమని యెదరు. తొల్లి నితంతువను రాజు రాజ్యతంత్రంబు నంద సమర్థుండై యున్న నాతని మంత్రి యేక ప్రధానుండై క్రమక్రమంబున నతని రాజ్యవిభవంబెల్లఁ జేకొనియె. కావున మంత్రులు హితుల పోలె నహితం బాచరింతురు" అనుచుండ నడ్డువడి భీష్మద్రోణులు "ఔరా! ఈ సూతపుత్త్రుండు కౌరవ వంశోద్ధారకుండు. మేము కౌరవవంశ నాశకులము. నీని బోధలచేఁ గౌరవకులం బాకులతఁ బొంద నందియుం బేమిఁగలదు?" అనిన వారల వారించి విదురుండు ధృతరాష్ట్రుం గని "భీష్మ ద్రోణుల కంటె నీకుఁ

గూర్చువారు గలరే? బాలుర పలుకులు నీవు వినఁదగదు. ఒండనక పాండవులఁ బిలిపించి యర్ధరాజ్య మిమ్ము. పాండుపుత్త్రులు నీ పుత్త్రులుగారె? వారి రాజ్యదూరులం జేయ నీకుఁ దగవే? పాండునృపాలుని వలనఁ గాదె నీ కీ మహీమండలంబు విస్తరించె. వారలు నిన్నతి భక్తిం గొలువరే? దీని కింత యోజనలేల? వారితో విగ్రహం బాచరించి వంశనాశమ్ము గావించుకొందు వేల? వారి పరాక్రమంబులు దృష్టపూర్వంబులు. నీ పుణ్యంబున నమ్మహాత్ములు లక్కయింటం బ్రదికిరి. నీ యందా పురోచనకృతంబైన దుర్యశః పంకంబుఁ బాండవానుగ్రహ జలంబులఁ గడిగికొనుము" అనిన ధృతరాష్ట్రుండు మాఱుపలుకఁజాలక యర్ధరాజ్యం బీయ సమ్మతించి పాండవులం దోడితేర విదురుం బంచెను.

—:రాజ్యభాగము:—

పాండవుల రాకకుఁ బౌరలోకంబు కరంబలరె. మహోత్సవంబుతోఁ బార్థులు కరిపురంబు ప్రవేశించిరి. ఐదేండ్లు కౌరవ పాండవులు కలిసి మెలసి యుండిరి. ఒక నాఁడు ధృతరాష్ట్రుండు పెద్దలయెదుట ధర్మజు నర్ధరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసి ఖాండవప్రస్థమ్ము నివాసమ్ముగా మీ తండ్రి విభవంబు ననుభవింపుఁ డనియె. గురుల యనుమతంబునఁ బాండవులు ఖాండవప్రస్థమ్ముఁ జేరిరి. శ్రీకృష్ణుండు వారి యెడ కరుగుదెంచి కొన్నినాళ్లుండి యుంద్రుం

బిలిచి విశ్వకర్మచే రమ్యంబగు పట్టణం బొండు నిర్మింపఁ గోరె. విశ్వకర్మ పాండవుల పరిపాలనమ్మునకు వివిధోప భోగవాసమ్ముల కనుకూలమ్ముగ నొక పురంబు నిర్మించె. అయ్యదియు యింద్రప్రస్థమ్మనాఁ బరఁగె.

క. ధరణిఁ బ్రజ ధర్మసుతు సు
స్థిర నిర్మల ధర్మచరితఁ జేసిరుజాత
స్కార పరరాజుల బాధల
బొరయక సంతతసమృద్ధిఁ బొందె విభూతిన్.

కొన్నినాళ్లు పాండవులతో సంతోషంబుండి వారల వీడ్కొని కృష్ణుండు ద్వారావతి కరిగె. తరువాత నొక్క నాఁడు వీణాగాన విశారదుండగు నారదుండు పాండవుల యొద్దికి వచ్చి యర్ఘ్యపాద్యాది షోడశపూజలంది పెక్కు నీతులు వారలకు బోధించి మఱియు నిట్లనియె మీరు ద్రౌపది విషయంబున నొక్కసమయంబు చేసికొని పరస్పర వైషమ్యంబు లొందనీక వర్తించునది కార్యంబు. తొల్లి సుందోపసుందులు ఘోరతపంబున విరించను మెప్పించి కామరూపత్వ కామగామిత్వ సకల మాయావిత్వంబులను నన్యులచే నవధ్యత్వంబును వరంబులుగాఁ బడసి లోకంబు లాకులపాటు గావింపఁబూనిన సురల ప్రార్థనంబున మరలఁ బరమేష్టి తిలా సుమణికోటి సంఘటిత దివ్యదేహంబుతోఁ దిలోత్తమయను యువతీలలామను సృజించి వారలయెడకుఁ

బంపె. వార లిరువురు నామెయం దనురక్తులై మా యిద్ద ఱలో నెవ్వని వలతువని యక్కలికి నడిగిరి. ఆతిలోత్తమ మీాయం దెవ్వఁ డతిలోకశూరుఁడో వానిన వలతుననిన వా రిరువురుఁ దమలోని స్నేహభావంబుఁ బోఁదోలి కొండ కొండ దాఁకినట్లు తాఁకి పోరి యిరువురొక్కసారిగ మడిసిరి.

క. ఇంతులనిమిత్తమ న ధృతి
మంతులు వొందుదురు భేద మతి గావున మీా
రింతయు నెఱింగి యొండులు
చింతింపక సమయమిందుఁ జేయుఁడు బుద్ధిన్.

అనిన నారదు వచనంబులు చేకొని తమలోఁ దా మొడఁబడి "ద్రౌపది యొక్కొక్క యేఁ డొక్కొక్కని యింటఁ గ్రమంబుగనుండు. ఎవ్వనియింట ద్రౌపదియుండు నయ్యింటిదెసఁ బెఱవారు సనకుండునది. ఎఱుఁగక సని రేని యొక్క యేఁడు తీర్థయాత్ర సలుపుచు విశిష్టవ్రతంబులఁ గాలంబు గడుపువారలు" గా సమయంబు సేసిరి.

తన హితోపదేశంబు ఫలియించుటకుఁ బ్రీతచిత్తుండై విధాతృపుత్త్రుండు వారి వీడుకోలువడసి తనత్రోవం బోయె. కొండొక కాలంబునకు మ్రుచ్చులచేఁ దన హోమధేనువుం గోలుపోయిన యొక భూసురుండు వచ్చి యాక్రోశించిన మున్నెన్నఁడు వినని యట్టి యాక్రందనంబు విని విజయుండు విస్మితుండై విప్రునకైన యాపద దీర్పమి ధర్మవిరుద్ధంబని

యాయుధాగారంబున ద్రౌపదీద్వితీయుఁడై ధర్మరాజుండుట
నటకుఁ బోఁబోలమి యెఱింగియు విప్ర నార్తరవంబు విన
నొల్లక నిజశరాసన గ్రహణార్థ మటకేగి పుచ్చుకొని త్వరిత
గతిం జని చోరుల వధించి పుచ్చి బ్రాహ్మణునకు గోధనంబు
నొసంగి క్రమ్మఱివచ్చి తన యుదంతంబంతయు నన్నకు వివ
రించి మర్యాదాభంగ దుర్యశంబునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబుగ
ద్వాదశమాసిక వ్రతంబునకు సెలవిమ్మనిన నతం డిట్లనియె

దుర్జనవధంబు గోబ్రాహ్మణహితంబున నీకు దుర్య
శంబు లేదు. మఱియుఁ జలితమానసంబునఁ జనుదెంచిన
వాఁడవు కావు. సమయభంగ భీతి వలదు. సమయులంఘన
ప్రాయశ్చిత్తంబు సేయనేల? యనిన నర్జునుం డిట్లను.

—పార్థు తీర్థయాత్ర:—

అన్నా! 'యథా రాజా తథా ప్రజా' యన వినవే!
భూజనపరివాదం బవ్యాజంబునఁ బరిహారింపవలయుఁ గాక
సమర్థవాక్యంబులచేఁ జనదు. నన్నను గ్రహింపుమని మ్రొక్కి-
యతని వీడ్కొని గురుజనానుమతుండై వేదపారగులైన
మేదినీసురులతోడఁ బయనించి పెక్కు తీర్థంబుల సేవించి
గంగాద్వారంబుఁ జేరె. అందుఁ గ్రుంకులిడి వేల్చుచున్న
సవ్యసాచింగని యులూపి యను నాగకన్య యతనిం దన
సౌధమునకుఁ గొనిపోయె. తొంటియట్ల వ్రేల్మికుండం బెదుర
నుండ నర్జునుం డగ్నికార్యంబు సమాప్తిగావించి చెంతనున్న

యయ్యింతిం గని "నీ వెవ్వతవు? నన్నేల కొని తెచ్చితి. తీర్థ వాసిని వ్రతినైన నా యెడ నిట్లేల వ్యామోహితవైతి" వన నప్పాంపచెలువ "విజయరాజేంద్రా! కౌరవ్య కొమిరెను, ఉలూపి యనుదానను. చాలకాలమునుండి నిను విని పంచ శరు శరవిద్ధనై నా పుణ్యవశంబున నేఁడు నినుఁ గని గొని తెచ్చితి. మీా సమయంబును భవత్తీర్థాగమన నిమిత్తంబును నే నెఱుంగుదు. సర్వవ్రతఫలంబులు తీర్థసేవనంబులు సకల దానక్రియలు ప్రాణదానంబుతో సమంబుగావను టీ వెఱుంగవే! నా మనోరథంబు విఫలంబైనఁ బ్రాణపరిత్యాగంబు సిద్ధంబు. దీన నీకు వ్రతభంగంబు గానేర" దని యర్థిం చినఁ గాదనఁజాలక దాని మనోరథంబు సఫలంబుసేసి యిరా వంతుండను కొడుకుం బడసి యులూపి సెలవంది మఱునాఁ డరుణోదయంబునకు గంగాద్వారంబు సేరవచ్చి తన వృత్తాంతంబు నేలవేలుపులకుఁ జెప్పి యటనుండి కదలి దక్షిణ దిశాభిముఖుండై మధ్యఁగల పుణ్యనదుల నాలయంబుల రమ్యవనంబుల విచిత్రవస్తుజాలంబులఁ గనుచుఁ గావేరిం జేరి సేవించి మణిపురంబున కరిగి చిత్రాంగదుఁ డను రాజుచేఁ బూజితుండై తత్పుత్త్రిం జిత్రాంగద యనుదానిం బరిణయంబుగా నపేక్షించిన యతని యభిప్రాయం బాప్తుల వలన నెఱింగి చిత్రాంగదుం డిట్లనియె.

పాండవులతోడి బాంధవ్యంబు పరమసంతోషదాయకంబు. అందు విశేషించి యర్జునుఁ డల్లుఁడగుట యన

మా భాగ్యవిశేషంబుఁ జెప్ప నలవియే? అయినను మాకుఁ గల కోరిక యెఱిఁగింతును. తొల్లి మద్వంశ్యుండు ప్రభాకరుఁడను రాజపుత్త్రుండై పరమేశ్వరు నుపాసించి మా వంశంబు వారికెల్లఁ గులోద్ధారక కార్యంబున కొక్కొక పుత్త్రుండు గలుగునట్లు వరంబందె. అది మొదలుగ మదీయ వంశీయులకు నొక్క కుమారుండ జన్మించుచు వచ్చెఁ. నా యభాగ్యవశంబునఁ బుత్త్రిక జనియించె. దీనినే కుమారుగా భావించి పెంచితి. ఈమెయం దుదయించు పుత్త్రుండు మా వంశ విస్తారకుండు గావలయు. ఇందుల కొడఁబడిన నీ యమఁ బెండిలి గావచ్చును.

చిత్రవాహను వచనంబుల కొడంబడి పాండవమధ్యముండు చిత్రాంగదం బరిణయుండై కొన్నినాళ్ళచ్చటనుండి సమీపస్థ తీర్థసేవనంబు సేయుచు సౌభద్ర తీర్థంబునకుఁ జని యందు స్నానంబుసేయ సమకట్టిన నందున్న మునులు వారించి "అయ్యా! ఇందుఁ బంచతీర్థము లున్నవి. క్రోలొమ్మన ళ్ళుంటఁజేసి చొరఁ నశక్యం" బనిన నరుఁడు సాహసంబున నా నీట దిగె. వెంటనే యందలి మకరంబు కవ్వడి కాలు వట్టికొనియె. దాని నా క్షణమ వింటికోపునఁ దజ్జలాశయంబు వెలువడ విసరివైచె. అది తటాలున నొక నుందరాంగియై "మహేంద్రనందనా! నా వలె శాపగ్రస్తలై యున్న మా చెలియండ్రు నలువురకు విముక్తిగలిగింపు" మని

ప్రార్థింప నట్లు గావించి సర్వజనావగాహంబునకు గ్రాహ
బాధ నివారించి క్రమ్మఱ మణిపూరంబునకు వచ్చి సుఖం
బున నుండి బభ్రువాహనుఁడను తనయుం బడసి యతని
మామకు వంశకరుఁగా నొసంగి యతని వీడ్కొని పశ్చిమ
సముద్రప్రాంత విషయంబులఁ జూచుచుఁ బోయి ప్రభాస
తీర్థంబు గని యందుఁ గ్రుంకులిడి నిత్యకృత్యము లాచరించి
యటకు ద్వారక చేరువయని విని మనమున "నేని ద్వారా
వతి కేగి శ్రీకృష్ణు సందర్శించి మజ్జన్మంబు సఫలంబు చేసి
కొనియెద. మున్ను గదునిచేఁ గృష్ణుని చెల్లెలు లోక
సుందరి యని వింటి. అట్టి సుభద్రఁ జూచు పుణ్యంబు
దొరకొను నే? మేనమఱఁది యగు మురాంతకు దయచే
సుభద్రం జెట్టవట్టు భాగ్యం బబ్బునే? కృష్ణా! నా కేత్రోవ
గల్పించెదవో!" అని తలపోయుచుండె.

క. నరమునికి నెఱిఁగి కృష్ణుఁడు
తిరముగ దయతోఁ బ్రభాస తీర్థమునకు నా
క్కరుఁడ చనుదెంచె సర్వే
శ్వరుఁ డెప్పుడు భక్తులకుఁ బ్రసన్నుఁడుగాఁడే?

తనయొద్ద కరుదెంచిన దేవకీనందనునకుఁ బురందర
నందనుండు ప్రణమిల్లి కౌఁగిలింపఁబడి తీర్థసేవాగమనకార
ణంబుఁ దెలిపి యూరకున్న నర్జును సుభద్రయెడ బద్ధాను
రాగం బుపలక్షించి ద్వారకకుం దోడ్కొని చని యతి
వేషంబున రైవతకాద్రి గుహాయం దుంచి చనియె.

మఱునాఁడు ద్వారకావాసులకు రైవతమహోత్స వంబు. యతి సేవానియతికి రేవతీపతికి నూతనయతి యున్న స్థలంబు కొందఱు చూపిరి. బలరాముఁ డతనికిఁ బ్రణతుండై సర్వతీర్థకీర్తనంబులు తత్సేవాఫలంబు లతని వలన విని చాతుర్మాస్యవ్రతమునకు రమ్మని యర్థించి పార్థుం దోడ్కొని యంతఃపుర ప్రాంత వనాంతరంబున నివాసంబు సేసి యతని కుపచర్యలు సేయ సుభద్రను నియమించె.

—:సుభద్రా వివాహము:—

సుభద్ర కృతక యతి కతిభక్తి నుపచరించుచు నర్జును నెడఁ దన విన్న లక్షణము లెల్ల నీ యతియం దుండుట గని యతఁడగు నొకో యని సంశయించుచు నొక దిన మతనిఁ జనవు పెంపున సమీపించి కూర్చుండి "యతీంద్రా! మీరు చూడని తీర్థంబులు చూడని పురములు తెలియని నరవరులు లేరని విచారింతు. అమరావతి కెనయగు నింద్రప్రస్థమ్మున కెన్నఁడే నరిగియుంటిరే? పాండవులు సుఖంబున్న వారలే? మా యత్త కుంతి కుశలినియే? అద్దేవి తృతీయ పుత్త్రుఁడు మహావీరుఁడు విజయుఁడు తీర్థగమనోన్ముఖుఁ డయ్యెనని విందు. అతఁడు క్రమ్మఱివచ్చెనే? ఎఱుఁగుదురేని వచింపుఁ" డన నర్జునుఁ డిది యదనని యెద నెంచి "ముగుదా! నాకు నర్జునునకు భేదంబు విచారింప వలదు. నీ కొఱకై యా యర్జునుఁడు సన్యాసియై నీ కడఁ

గడు నిడుమలు గుడుచుచుండఁగ నికరంబునఁ గరం బనుగ్ర హింపక కాలంబు వృథసేయఁ దగవే?" యని యామె కరంబు పట్టి గాంధర్వంబునఁ బరిణయంబు గమ్మనిన లజ్జా వనత వదనయై సుభద్ర "నన్ను నీ నర్పిం లిందయున్న వారలు. మిమ్మెటిఁగి యుద్వాహంబు చేయఁగలరు. నన్ను విడు వుఁడు. అదుగో! నా చెలులు వచ్చుచున్నా" రన నరుండు తటాలున సుభద్ర కరంబు వదలె. ఆయమ శుద్ధాంతము నకుఁ జనియె.

సుభద్రార్జునుల యన్యోన్యప్రణయంబులు పురు షోత్తముండు తన దివ్యచిత్తంబున నెఱిఁగి యర్జునునకు భోజనవిధు లొనరింప రుక్మిణిం బంచి వారి పరస్పర ప్రేమంబు బలరామునకుఁ దక్కఁ దక్కిన యెల్లరకుఁ దెలిపి మఱునాఁడు శివపూజామహోత్సవ వ్యాజంబున బలరామా దులతో నంతర్ద్వీపంబునకుఁ జని వా రెఱుఁగకుండ సుభ ద్రార్జును లున్నయెడ కరుదెంచి వసుదేవునిచే సుభద్ర నర్జు నునకుఁ గన్యాదానంబు సేయించి సంప్రాప్తమనోరథుండైన యయ్యతిరథశ్రేష్ఠుఁ గాంతా ద్వితీయంబుగఁ గాంచనరథం బెక్కించి యింద్రప్రస్థంబునకుఁ జనుమని యుత్తరువిచ్చె.

సుభద్ర నేర్పున సారథ్యం బొనరింప విజయుండు రథ స్థుండై తమ్ము నడ్డగించిన పురపాలకులఁ బాఱఁదోలి యింద్ర ప్రస్థంబు సేరి తా నన్న యడుగుల కెఱఁగి సుభద్రను ద్రౌప

దికి నతులొనరింపఁ బంచె. పదపడి బలదేవుండు పార్థు దుష్కృత్యంబునకు మండిపడి సమరసన్నాహంబు సేయ నుంకించిన శ్రీకృష్ణుండు శాంతవచనంబుల నతనికోపంబు చల్లఁబఱచె. తర్వాత నందఱు వచ్చి నూతనదంపతులకు మహోత్సవంబులు సేసి యరణంబు లిచ్చి కుంతిచే ధర్మజుచే దీవనలంది మరలిరి. శ్రీకృష్ణుఁడు మాత్ర మచ్చటఁ గొంత కాలంబు నిలిచె. వివాహమైన తొలియేఁటనే సుభద్రా విజయుల కభిమన్యువను తేజశ్శాలియైన కొమరుండువొడమె. పాండవులకుఁ గ్రమంబున ద్రౌపదియందుఁ బ్రతివింధ్య శ్రుతసోమ శ్రుతకీర్తి శతానీక శ్రుతసేనులను నేవురు పుత్త్రులుదయించిరి. ధర్మరాజు వేదిక యను పత్నియందు యౌధేయుండను కొడుకుంగాంచె. భీముండు జలధర యను భార్య యందు సుగుణుండను తనయుం గనియె. నకులునకు రేణుమతి యను నిల్లాలియందు నిరమిత్రుండను పుత్త్రుండుపుట్టె. సహదేవునకు విజయ యను నర్ధాంగియందు సుహోత్రుండను సుతుండు గలిగె. ఇట్లు పాండవవంశం బభివృద్ధినొందె.

—:ఖాండవ దహనము:—

ఒక నిదాఘదినంబున నర్జునుండు కృష్ణుం గూడి రుచిర ప్రదేశంబుల విహరించుచు ఖాండవవన సమీపంబున నొక సుగంధలతాభవన చంద్రకాంత వేదికయం దాసీనులై మంద శీతల సురభి మారుతం బనుభవించుచు నిష్టకథా వినోదం

బుల నుండునంత పీతిహోత్రుండు విప్రరూపంబునఁ జను దెంచి వారల నతిభక్తిం బూజించి యే నమితభోజనుండ. తృప్తిగ నోగిరం బిప్పింపుఁడని వేఁడ నీ కెద్దియిష్టంబగు భోజనం బనిన నతండు వారల కిట్లనియె.

నే నగ్నిహోత్రుండను. శ్వేతకి యను రాజర్షి శతవార్షిక సత్త్రయాగంబుసేయ సమకట్టి తగిన ఋత్విజు గానక యీశ్వరానుమతంబున నిరంతర ఘృతధారం జేసి నన్నుఁ దృప్తుం జేసిన పరమేశ్వరుండు కరుణించి దుర్వాసు నతని కార్త్విజ్యమ్ము సేయఁబనిచె. శ్వేతకి సంతత ఘృత ధారంజేసి యగ్నినైన నా కగ్నిమాంద్యమ్మును దానిచేఁ దేజోహీనతయు దప్పియు నైనఁ బితామహుపాలికిం జని యతని వలన నీ వ్యాధికి దివ్యౌషధయుక్తమైన ఖాండవదా హంబు ప్రతిక్రియగా నెఱింగి మరలి యేడుమాఱు లివ్వ నంబుఁ గాల్పఁబోయి విఫలమనోరథుండ నైతి. మీ కృపా విశేషంబున నిక్కార్యంబు గావలయునని వేఁడెను. అర్జునుఁడు తగిన కార్ముకముండిన నిన్నుఁ గాపాడఁగల మనియె. అంత నగ్ని వరుణుం దలంచి తొల్లి సోముఁడిచ్చిన బ్రహ్మ నిర్మిత కార్ముకమును నక్షయతూణీరములు గంధర్వహయం బులఁ బూన్చిన రథమ్ము నరునకు జక్రంబును గదయు నారా యణునకు నిమ్మనిన నతం డట్లు కావించె.

తదనంతరము కృష్ణార్జునుల యనుమతిఁగొని వైశ్వానరుండు ఖాండవదహనమ్మున కుపక్రమించె. ఇష్టసఖుండగు తక్షకు వలన ఖాండవమ్మునకైన యకాండ ప్రళయమ్ము విని త్వరితముగ ననేక వలాహక నివహంబుతో వచ్చి హుతాశనుమీఁద మహావారి ధారలు గురియించె. చక్రియు గాండీవియు నిరువలఁకుల నిలిచి కాచియుండిరి. అర్జునుండు నానాకాండ సహస్రము లేసి యఖండ వారిధారలు దూఱకుండ ఖాండవమ్మునకు గృహంబుగఁ జేసె.

తక్షక తనయుఁ డశ్వసేనుఁ డనువాఁడు తల్లి తోఁక గఱచికొని తప్పించుకొని పోఁ బ్రయత్నించినఁ గవ్వడి యా తోఁకతోఁ దునిసి యగ్గింబడ నశ్వసేనుంగొట్టె. మోహిని యను మాయ గావించి యింద్రుఁ డశ్వసేనుఁ గాపాడి తక్షకుండు దగ్ధుండయ్యెనకా వగచి కడు నలిగి కృష్ణార్జునులతో ఘోరంబుగఁ బోరె. సురలు భీతిగలిగి పాఱఁ బార్థుఁడు భయంకరంబుగఁ గయ్యంబుసేసె. కొడుకు విక్రమమునకుఁ గడుంగడు సంతసించియు మఘవుండు వనంబు నార్పఁ బెక్కురీతుల నసిసేసియు జరుగుఁబాటు నేరక యూరక మరలె. కృష్ణార్జునులు సింహనాదంబులు చేసిరి. అయ్యవసరంబున నగ్నియు నచ్యుతుండును జంప వచ్చినఁ దప్పించుకొని నముచి దనుజు ననుజుండు మయుండను శిల్పి విజయు శరణంబు వేఁడె. శరణాగతరక్షణ తత్పరుఁడై నరుఁడు మయుని

గాచిపుచ్చె. అనలుం డప్పనదహనంబు సమాప్తి గావించి నీరోగుండై కృష్ణార్జునుల దీవించి చనియె. అతిమానుషము నత్యద్భుతము నతి దుష్కరము నైన ఖాండవదహన కృతికిం బార్థ జనార్దనుల గోపతి మెచ్చి సురపరివృతుండై చనుదెంచి యతి స్నేహంబునఁ గౌఁగిలించికొని యర్జునున కనేక దివ్యాస్త్రంబు లొసంగి యెల్లప్పు డితని కిష్టసఖుండవై యుండుమని కృష్ణు నర్థించి దివ్యవిమానా రూఢుండై దివిజాప్సరోగణ దిక్పాలక సేవితుండై దివంబున కరిగె. మయుం దోడ్కొని కృష్ణార్జునులు ధర్మజుకడకు వచ్చిరి.

—:సభాభవన నిర్మాణము:—

మత్ప్రాణరక్షణంబు గావించిన పరమోపకారుల కెయ్యది ప్రత్యుపకృతి యొనర్చువాఁడ. అనేకవిధ శిల్ప కళాదక్షుండ. మీ యభీష్టం బానతిండని మయుండు వేఁడినఁ బాండవు లుపేంద్రు మొగము సూచిరి. కృష్ణుండు పెద్దతడవు విచారించి యుధిష్ఠిరు వైభవంబున కనువగు దాని సర్వలోక సుందరమగుదానిఁ నొక సభామందిరంబు నీ శిల్పకలా కౌశల మేర్పడ రచియింపు మనియె. దేవతా విమానమ్ములఁ దిరస్కరించు దివ్యసభ నా నేర్పేర్పడ నొనర్చి యిచ్చెద. తొల్లి వృషపర్వుండను దానవేంద్రున కొక్క సభ నిర్మింప సమకట్టి సామగ్రి సమకూర్చి బిందుసరంబున నుంచినాఁడ. వానిం గొనితెచ్చి విచిత్రంబుగ నిర్మించెద

నని మయుండు పయనించె. కృష్ణుండును గాంతేయుల వీడ్కొని ద్వారావతి కరిగె.

మయుండు పూర్వోత్తర దిశాభిముఖుండై కైలాసంబున కుత్తరభాగంబున మైనాకశైలంబున హిరణ్య శృంగంబునఁ గల రత్నసంచయంబు సంగ్రహించి బిందు సరమునం దున్నవానిఁ గొని తెచ్చి మణిమయములగు దూలంబులు కంబంబులు జాంబూనద కుడ్యంబులు విచిత్ర మణి ఖచితవేదికలు జనమనోహరంబులైన నానావిధ యంత్రములు కుసుమఫల భరితములైన తరువనంబులు వికచ కమల కుముదాభిరామంబులైన జలాశయంబులు మఱియుఁ బెక్కు చిత్రంబుల కాకరంబుగ విశాల సభా భవనంబు నిర్మించి ధర్మజున కొప్పించి పెనుగద యొండు భీమసేనున కిచ్చి శంఖంబు విజయున కొసంగి వారిచే సత్కృతుండై యరిగె. దైవజ్ఞ దత్త శుభముహూర్తంబున ధౌమ్యాది భూసురవర్యాశీర్వాద పుణ్యాహనాదంబు లెసంగ ధర్మజుండు తమ్ములతోఁ దనయులతో సభాప్రవేశంబు సేసె. మార్కండేయ మౌంజాయన మాండవ్య శాండిల్య మందపాలాది మహామునులా సభకు విజయముచేసి ధర్మజుచేఁ బూజితులై యిష్టకథాగోష్ఠులఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచుండిరి.

మ. మదమాతంగ తురంగ కాంచన లస
న్మాణిక్య గాణిక్య సం

పద లోలిం గొని తెచ్చి యిచ్చి ముద మొ
ప్పం గాంచి సేవించి ర
య్యుదయాస్తాచలసేతు సీతనగ మ
ధ్యోర్వీపతుల్ సంతతా
భ్యుదయుఁ ధర్మజుఁ డత్సభాస్థితు జగ
త్పూర్ణ ప్రతాపోదయుఁ.

—:రాజసూయము:—

ఇట్లుండ నొకనాఁడు.

ఉ. నీరజమిత్రుఁడేల ధర
ణీగతుఁడయ్యెను నొక్కొ యంచు వి
స్మేర మనస్కులై జనులు
మెచ్చి నిజద్యుతి చూచుచుండఁగా
నారదుఁ డేగుదెంచె గగ
నంబుననుండి సురేంద్ర మందిర
స్ఫార విలాసహాసి యగు
పార్థగృహంబునకుం బ్రియంబునన్.

దేవమునికిఁ బాండవులు ప్రత్యుద్గమనులై నమస్కరించి తోడి తెచ్చి యుచితాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యాదులు గడిగి పూజించిన నారదుండు వారల కుశలం బడిగి రాజధర్మంబు లుపదేశించి "యింద్ర యమ వరుణ ధనేశ్వర కమలాసనుల దివ్యసభలఁ గాంచితిఁ గాని యవి విభవ

సౌందర్యముల నీ సభకుఁ బురుడింపవు. ఇంద్రసభయందు మీ తండ్రి దివ్యభోగంబు లందుచున్నాఁడు. రాజసూయంబున నవబృథస్నాతులైనవా రింద్రసదృశ సురపూజ లందుదురు. మీ తండ్రి యయ్యుదంతంబు మీ కెఱింగించి రాజసూయంబు సేయఁ బ్రోత్సహింప నన్ను వేఁడుటం జేసి యిద్యోడ కరుదెంచితి.

క. న్యాయమున రాజసూయము
సేయుము నీ పితృవరుల కై జెచ్చెర నధిక
శ్రీయుత సురగణపూజ్యులఁ
జేయుము శక్రసభనుండఁ జేయుము నారిక"

అని యాదేశించి సురముని యరిగె.

పితృసంకల్పము నెఱవేర్ప సుతులకుఁ గర్తవ్యమని ధర్మజుండు ధౌమ్యాది హితవర్గంబుతో నాలోచించి తత్క్రతుకారణంబునఁ బ్రజాసంహృతియుఁ గలుగు నని శంకించి వాసుదేవునితో యోజించి చేయుదమని జంఘాలురగు దూతల నచ్యుతుం బిలువఁబంచె.

దూతానీతుండై యేతెంచిన పీతాంబరుఁ బ్రీతితో నర్చించి యనామయ ప్రశ్నానంతరంబు నారదాదేశం బెఱుకపఱచి యతని యభిప్రాయంబు దెలియఁగోరిన నతనికి హరి యిట్లనియె.

అరిసూదన వీర్యులగు ననుజుల సాహాయ్యంబున నీవు రాజసూయంబు సేయ నర్హుఁడవు. సర్వరాజుల జయిం

చినఁ గాని యయ్యది నెఱవేఱదు. ఇప్పుడు జగంబునఁగల సర్వ క్షత్త్రియుల జరాసంధుండు జయించియున్నవాఁడు. వాఁ డిప్పుడు గర్వితుఁడై రాజులఁ బెలుకుఱఁ బట్టి తెచ్చి బంధించి బలి యొసంగి భైరవపూజఁ గావించుచున్నాఁడు. వానిం జంపిన జగంబులు తెలివొందు. సర్వ సామ్రాజ్య వైభవంబు నీకుఁ జేకురు. రాజసూయంబు నెఱవేఱు. క్షత్త్రియ నిగ్రహ మోక్షణఫలంబు సిద్ధించు. నా తోడ భీమార్జునులఁ బంపుము. నీ యాశీర్వాదబలంబున నన్నిచుఁ బీచ మణఁచు టెంతపని?

కృష్ణుని వచనంబుల కలరి యజాతశత్రుండు భీమార్జునుల నతని వశంబు సేసి కార్యసిద్ధి యయ్యెడుమని దీవించి పంపె. ధర్మజు నాశీర్బలంబున నా మువ్వురు వీర శ్రీవిభాసితముఖులై విప్ర వేషధరులై చని గోరథం బను పర్వతం బధిరోహించి గిరివ్రజంబు గాంచి చైత్యకగిరి శృంగంబు చేరి యందున్న వింతవారిం గనిసంతఁ దమంత మ్రోగు భేరుల వ్రచ్చి యా ద్వారంబునఁ బురంబు సొచ్చి మాలాకార గంధకర గృహంబులకుఁ జని బలాత్కారంబునఁ బుష్పగంధంబులు గొని మాల్యాలంకృత మాళులై చందనాగురు భూషితవక్షులై బ్రాహ్మణులకు సుప్ర వేశం బగు జరాసంధు మందిరంబు సొచ్చిరి.

మాగధుం డెదు రేఁగుదెంచి మధుపర్కంబులీయఁ గైకొనరైరి. వారి గర్వంబు నభిప్రాయంబు లెఱింగి జరా

సంధుండు "దోర్దర్పమున భేరులు వ్రచ్చి మా ప్రోలు సొచ్చి స్నాతకవేషులై బలిమిని బుష్పగంధంబులు గొని వచ్చి నా యిచ్చు మధుపర్కంబు లేలయొల్లరు? మీ వేషంబులు బ్రాహ్మణత్వంబు నటించినను మహాసత్త్వ దీర్ఘబాహుపృథుల వక్షో లక్షణంబులు క్షత్త్రియత్వం బును జెప్పక చెప్పుచున్నవి. మీ రెవ్వరు. మీ కోరిక లెయ్యవి?" యనినఁ గృష్ణుఁ డతని కిట్లనియె.

మేము క్షత్త్రియస్నాతకులము. ద్వారంబున మిత్ర నివాసంబును నద్వారంబున నమిత్రనివాసంబును జొచ్చుట క్షత్త్రకులవీరులకుఁ గర్తవ్యంబు. మేము నీతో యుద్ధంబు గోరి వచ్చిన కృష్ణ భీమ పార్థులము గావున నీ సపర్య లియ్యకొనకుంటిమి. మా ముప్పురలో నీ కిష్టముఁగల వారితో మల్లయుద్ధంబు సేయు మిదియ నీ విచ్చు సపర్య.

జరాసంధుండు, కృష్ణు మొగంబు సూచి నగి పదు మూఁడుమాఱులు పరుగెత్తిన పాఱుఁబోతుపందవు నీవు. అర్జునుఁడు పసివాఁడు. నా కెనయగు భీమునితోఁ బెన గువ యొనర్చెదనని సన్నద్ధుండై వచ్చె. భీముఁడును వాని తోఁ బ్రతిఘటించి నిలిచి తలపడియె. పవలు పోరాడుచు రాత్రుల, విరమించుచుఁ బోరిపోరి తుదకు భీముండు జరా సుతు హీనసత్త్వుం జేసి

క. వెఱచఱవఁ బట్టికొని వడిఁ
జఱచి జరాసంధునొడలి సంధులయెమ్ముల్
విఱిచి వధియించి యార్చెను
వఱలఁగ భీముండు భువన వలయంబద్రువన్.

తరువాత జరాసంధసుతునకు సహదేవునకుఁ దద్రాజ్యంబు పట్టంబుఁగట్టి నిగృహీతులై యుండిన పుడమిపతుల విడిచిపుచ్చి జరాసంధురథమ్మున నమ్మువ్వురునీరు లతిరయంబున నింద్రప్రస్థమ్మునకుం జనుదెంచి ధర్మజునకు విజయవార్త యెఱిఁగించిరి. చెఱనుండి విడిపింపఁబడిన రాజులు తమ తమ రాజ్యములకుఁ బోయి యపార ధన కనక మణి భూషణాంబరములు గొనివచ్చి ధర్మజుఁ గొలిచి సేవించిరి.

తరువాత నన్నయానతిఁ దలఁదాల్చి భీముండు తూర్పునకును నర్జునుఁ డుత్తరదిశకును నకులుండు పశ్చిమంబునకును సహదేవుండు దక్షిణదిక్కునకును దిగ్విజయార్థులై బయలుదేఱిరి.

ఉత్తర కురుభూములు దాటి సర్వ ధారుణీశ్వరుల వశ్యులఁ గావించికొని యపార ధనరాసులతో ధనంజయ బిరుదాంకితుండై బీభత్సుండు మరలె. పూర్వదిఙ్మహీపతుల నెల్లర నరిగాపులఁగాఁ జేసికొని మారుతి యేతెంచె. నకుల సహదేవులు పశ్చిమ దక్షిణదిశల రాజుల లోఁబఱచికొని విజయలక్ష్మీవిభాసితులై క్రమ్మఱిరి.

నారాయణుచే ననుజ్ఞాతుండై యజాతశత్రుండు రాజసూయంబున కుపక్రమించె. చతుస్సముద్ర ముద్రిత ధరావలయంబునఁ గల యిలాధిపతులెల్ల రేఁగుదెంచి ధర్మ జున కపారంబుగఁ గానుక లర్పించిరి. బంధువులగు రాజు లెల్లరు విచ్చేసిరి. కృతాకృత పరిజ్ఞానంబున భీష్మద్రోణులు దాన దక్షిణలఁ గృపాచార్యుండు సకల వస్తువ్యయంబున విదురుండు రాజులు తెచ్చిన యుపాయనంబులు చేకొన దుర్యోధనుఁడు భక్ష్యభోజ్యాది వినియోగమున దుశ్శాస నుండు నియుక్తులై తమ కార్యము లప్రమత్తులై నెఱ వేర్చుచుండిరి. ధర్మజుఁడు దీక్షగైకొని యజ్ఞవేది కరిగె. బ్రహ్మవేత్తలగు ధౌమ్య పైల వ్యాస సుసామ యాజ్ఞ వల్క్యాదులు హోతాధ్వర్య బ్రహ్మాది స్థానంబుల నియం త్రితులై నారదాది మహామునులు భీష్మాది రాజవరులు సదస్యులుగా సర్వక్రియాసమృద్ధంబై మడంగ సమగ్రంబై సంపూర్ణదక్షిణాసనాథంబై జగన్నాధరక్షితంబై సకలజనా నంద కరంబై రాజసూయం బతి రమణీయంబై ప్రవర్తిల్లె.

భీష్ముఁడు ధర్మజుఁ గాంచి స్నాతకుఁడు ఋత్విజుం డును సద్గురుఁడిష్టుఁడు భూతలేశుఁడు సంయతుఁడును బూజ నీయులు. వీరిలో సద్గుణంబులతో నెవ్వఁడు పెద్దయగు నతని నొక్కని బూజింపుమన ధర్మజుం డట్టివాఁ డెవ్వఁ డెఱుంగఁ బల్కుమన నతండు సత్సేవ్యుండు శ్రీకృష్ణుండుదక్క నొరులు

లే రతనిఁ బూజింపు మనియె. శాస్త్రోపదిష్ట విధానంబున యుధిష్ఠిరుం డచ్యుతుఁ బూజించె. అదిగని సహింపనోపక శిశుపాలుండు లేచి కృష్ణు నధిక్షేపించుచు ధర్మజున కిట్లనియె.

సీ. ఈతండు వృద్ధని \| యెఱిఁగి పూజించితే
వసుదేవుఁ డుండంగ \| వసుమతీశ!
యాచార్యుఁ డని విన \| యమునఁ బూజించితే
కృతమతుల్ ద్రోణుండుఁ \| గృపుఁడునుండ
ఋత్విజుండని విచా \| రించి పూజించితే
ద్వైపాయనుండుండ \| ధర్మయుక్తి
భూనాథుఁడనియెడు \| బుద్ధిఁ బూజించితే
యాదవుల్ రాజులే \| యవనిలోన

ఆ. వె. పూజనీయులైన \| పురుషులలోపల
నెవ్వఁడయ్యెఁ గృష్ణుఁ \| డిట్టులేల
పూజ్యులైనవారిఁ \| బూజింపనొల్లక
భీష్మపనుపుఁజేసి \| చేలవయితి.

నీ వెఱుఁగక యిచ్చినను దగుదునని యెట్లు కైకొనియె? పేడికిఁ గన్యాదానంబు క్రియఁ జెవిటికి మధురగీతిరీతిఁ జీకునకు సురూప దర్శనంబుకరణిఁ గృష్ణునకు నర్ఘ్యంబిచ్చి యజ్ఞవేది కలంకంబు గావించితిరని పెక్కువిధంబుల నిందించె. భీష్మ ధర్మజు లోఁపినకొలంది ననునయించిరి కాని సలసలఁ గ్రాఁగుచున్న చమురునఁ జన్నీరు చిలుకరించిన యను

వున నాతనియెడ నని మఱియును క్రోధకారణములయ్యె. అట్లు మించి నిందించుచున్న శిశుపాలుని బంధుభావంబుఁ బాటింపక శౌరి చక్రంబున వానిశిరంబు ధరంబడఁగొట్టె. అంతఁ బ్రశాంతవిఘ్నంబై శుభావహంబై మహాధ్వరంబు సమాప్త ప్రయోగంబయ్యె. ద్రౌపదీధర్మజు లవభృథస్నానంబునఁ బరిపూతదేహులై విమలులై విలసిల్లిరి. క్రతువు చూడవచ్చిన రాజులు ధర్మజుచే సత్కృతులై వీడుకొని తమ తమ రాజధానుల కేగిరి. గోవిందుండును బయనంబున కుద్యుక్తుండైనఁ గని పాండవులు దుఃఖితులై యెట్టకేల కొడంబడి చాల దూరము పాదచారులై నాగనంపి లోచన గోచర మగునంతకు దృష్టులు నిలిపి తమ హృదయముల నట నిలిపి యెట్టకేని మగిడిరి.

—:దుర్యోధన పరాభవము:—

దుర్యోధనుండు తత్సభా విభవంబుఁ జూచు వేడ్కమది గదుర గాంధారునితో నటఁ గొన్ని దినంబు లుండి యొకనాఁడు దాని రమణీయతకు విస్మితచకితుండై యయ్యై ప్రదేశంబులఁ గ్రుమ్మఱుచు నొకచో వివృతద్వార ప్రదేశంబు సంవృతంబుగా సంశయించి చొరనొల్లక సంవృతంబు వివృతంబుగా వగచి చొరంబోయి తత్కవాట స్ఫటికశిలాఘటిత లలాటుం డయ్యె. తటాలునఁ దన్నెవరేని గనుఁగొనిరకాశంకించి వెనుదిరిగి చూచి యెవ్వరు లేరని యెంచి మఱొండు

ప్రదేశంబునకుఁ బోయి సమప్రదేశం బున్నతప్రదేశంబుగా విశంకించి యెక్క సమకట్టి కాళ్లు తడబడ నిమ్నప్రదేశంబు సమతలంబుగా భావించి క్రమగతిం జని భూపతితుండయ్యె. అటనుండి తటుకున లేచి చుట్టుప్రక్కలఁ జూచి హాహా! యేమి మన బ్రతు కిట్లయ్యెనని కుందుచు వేఱొకవంక కేగి నీలాశ్మస్థగిత విమలమణిస్థలంబు జలాశయంబుగా సంశయించి పరిధానం బెగఁద్రోచికొనిపోయి భ్రాంతిం బొందితిఁ గదా యని తన్నుఁ దా నిందించికొని స్ఫటికదీప్తి జాల పరివృత జలాశయంబు స్థలంబుగా నిశ్చయించి కట్టిన పుట్టంబు తడియం జొచ్చిపడి లేచె. అది మాత్రయుఁ గనుచుండిన పాంచాలి చెలులతో మా మామ పుట్టంధుఁడు. మఱఁదియు మధ్యనంధుఁ డయ్యెఁ గదా యని పరిహాససూచకంబుగా నగియె. భీమాదులును వికావిక నవ్విరి. దాని నెఱిఁగి ధర్మపుత్త్రుండు వాయుసూనుచే ధృతరాష్ట్రసూతికి దివ్యవస్త్రంబు లిచ్చి పుచ్చె.

ఇట్లు సభాప్రలంభంబునకు లజ్జితుండై సుయోధనుండు పాండవుల వీడ్కొని కరిపురి కరిగి ధర్మజు రాజసూయంబు దన కసూయాజనకంబగుటకు సకలజన నయనోత్సవంబైన తత్సభాలక్ష్మి తనకనులకగ్నిజ్వాలయై మహాదాహంబు సేయుటకు సంతప్తహృదయుండై నిదాఘదాహంబున నింకి తఱుఁగు నల్పజలాశయంబునుంబోలెఁ దఱిఁగి కందుగల

పసిండిం గాచినఁ గందివివర్ణమయిన వయినమున నంతస్తాప హవ్యవహదాహమున వివర్ణుండై వంది స్వరాజ్య వ్యాపార చింతల వర్జించి పాండవరాజ్య నాశవ్యాపారచింతం దవిలి సుహృద్విరంజనుండై పాండవ నాశ కార్య రంజనుండై యెవ్వరితోడం బలుకక యున్న నతని విన్నదనంబు గని శకుని సమీపించి "సుయోధనా! ఏల యిట్లు మౌనివై సర్వకార్య విరంజనుండవై తివి? నీ ముఖంబు దీర్ఘ నిశ్వాస ధూర్తుని హతిం జేసి కలుషమైయున్న దేల? ఏ నుండఁగ నీకు దురపిల్ల నేల? ధారణీ రాజు లెల్ల భవత్ప్రతాప నిరాకృతులుగాఁ దలంపుము. నీ సంతాపకారణంబు దెల్పు" మనిన నతం డిట్లనియె.

—:దుర్యోధను దురాలోచనము:—

ఎందే నే యుగంబుల నేని వినంబడని యపూర్వము సర్వమనోజ్ఞ తాపూర్ణ మిష్టభోగావహమునైన యా సభ ధర్మజుఁ డేరీతిం బడసెనోకదా? దానికి భయమంది ధరధీశులెల్ల వైశ్యులపోలె వశ్యులై ధనావళులు తడయక తెచ్చి యిచ్చి పూజించిరి. పరాక్రమార్జితములైన సపత్నుల పేర్మిని నాత్మహానిని మానధనుండైన మానవేశ్వరుండు చూచి సైఁచునే? అనిన సుయోధనుం జూచి మాయావి యగు శకుని "దుర్యోధనా! దీని కింత చింతింపనేల? నీ తండ్రి యుత్తరవొందు పడయుట తడవుగా సపత్నుల సర్వ

నవ్వుమ్మ క్షణములో నీయదిగాఁ జేయఁగలను. పోదముపద యని యతని నతని తండ్రి యొద్దకుఁ దోడ్కొనిపోయి యాతని శరీరకార్శ్య వైవర్ణ్యంబులు చెప్పిన విని ధృత రాష్ట్రుఁ డదిరిపడి కొడుకు నొడలు దడవి కడు నడలుపడి యిట్లనె.

"కుమారా! కౌరవైశ్వర్యంబెల్ల నీ యందె సమ ర్పితమయ్యె. ఎల్లరు నీకుఁ బ్రీతులకాని యప్రియులు లేరు. సకలభూపతులు నీ పనుపుసేయ వివిధ భోగంబులు దివి జేసున ట్లనుభవింపఁదగు. నీ విట్లు భోగపరాఙ్ముఖత్వమ్ము నొంది కృశించి తనుచ్ఛాయఁ దఱిఁగియుండనేల?"

తండ్రి ప్రశ్నల నూఁతగాఁ గొని తన మనోభీష్టంబు నెఱిఁగింప నదనని తలంచి సుయోధనుం డిట్లనియె. "జనకా! పాండవుల విభవం బాఖండలు వైభవముకంటె నధికంబై తదీయ ప్రతాపరుచులతో దిక్కులు నిండె. సఖ్యసంబా ధములచేఁ జక్రియు యజ్ఞసేనుండును దక్క నరివెట్టనివా రవనిలేరు. వసుమతీచక్రమెల్ల వారి వశమయ్యె. రారాజనై ప్రాభవశూన్యునట్లు దీని నెట్లు చూడనోపుదు? మఱియు వినుము. రత్నపరిగ్రహణంబునందు ధర్మజుండు నన్ను నియోగించె. వారి గృహంబు రత్నాకరంబన నొప్పు. గాడకాంభోజపతులు వివిధ వర్ణ రత్నకంబళంబులును శుక వర్ణవాహ నివహములును, సింహళ చోళ కేరళ పాండ్య

రాజపుత్త్రులు మౌక్తిక విద్రుమ పుంజంబులును నేలాగురు చందనంబులును నిచ్చిరి. కేకయ కాశ్మీర కాంభోజాది మహీపతులును, కురుకచ్ఛనివాసులును, సింధు పారసీక హూణదేశాశ్వంబులను బర్వతనిభంబులైన యిభంబుల సమర్పించిరి. వనవాసులైన పులింద బర్బర పారద తురుష్క ప్రభులు హేమశైల రామగిరి కురుక్షేత్రజంబులైన కౌసుంభక్షౌద్ర దివ్యౌషధంబులను, నింద్ర నీలేంద్ర గోప ప్తిక చంద్ర మయూర కీరవర్ణ తురంగమంబులను సౌవర్ణ కీట పట్టజాండజ శయ్యలను మణి కాంచన రచిత గజ దంత మయ శిబికాసనంబులను నర్పించిరి. చిత్రరథుండు గంధర్వహయంబు లేనూటి నొసంగె. తుంబురుం డను గంధర్వుండు నూఱు వారువము లిచ్చె. విరటుండు రెండు వేల గజంబు లిచ్చె. ద్రుపదుండు వేయి గజంబులఁ బది వేలు హయంబులఁ బదునాలుగువేలు విలాసినీ జనంబులఁ బదివేలు దాసీజనంబుల నిచ్చె. కృష్ణుండు కటస్యంది సుగంధి దాన జల సంపదల నొప్పువాని సూర్యరశ్మి ఱిందుహఱుపఁజాలు రుచిమన్మణిహారాలంకృతంబులైనవానిఁ బదునాలుగువేల దంతావళంబుల సంప్రీతి మెయి నొసంగె.

ఉ. భావి పురాతనాద్యతన
పార్థివలక్ష్ములు పాండవేయు ల
క్ష్మీవిభవంబుతోడ నుప
మింప సమంబులుగావ శేష రా

జావళిలోన నత్యధికు
　　లైన సపత్నుల పేర్మిఁ జూచి యేఁ
జూవె సహింపనోపక కృ
　　శుండ వివర్ణుఁడనైతి నెంతయున్.

లక్ష భూసురులు గుడిచినఁ దనంత నొకపరి మ్రోఁగు విచిత్ర శంఖ మధ్వరంబు ముగియుఁదనుక విడువక మ్రోసె. అమ్మఖంబున నధముండును గడుఁ బ్రియంబున నభ్యర్చింతుఁడ కాని వంచితుఁడు లేఁడు. హరిశ్చంద్రు రాజసూయంబు కూడ నీ సవనంబుతో సాటికాదని యభ్యాగతులైన నారదాది మునీంద్రు లనిరి. బ్రహ్మ విదుల నెనుబది యెనిమిది వేవుర నల్లిండ్ల నిలిపి ముప్పండ్రు దాసులఁ బ్రత్యేకంబుగ నొసంగి యుధిష్ఠిరుండు రక్షించుచున్నాఁడు. అనుదినము కలధౌతమయ పాత్రంబులఁ బదివేవురు భూసురు లతనిచే సేవితులై కుడువఁ గట్టఁ దొడువఁ బూయఁ గలుగుదురు. కష్టపురుషునికరణిని వారి పురుషార్థము నెట్లు చూచి సహింతును? అవభృథస్నానులై ద్రౌపదీ ధర్మజులకు సాత్యకి మౌక్తికచ్ఛత్రంబుఁ బట్టె. భీమ పార్థులు మణిహేమదండ చామరంబులు వీచిరి. కవలును గృష్ణుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుండును రాజుల వేర్వేఱ మ్రొక్కించిరి. అట్టి తరుణంబున దీప్తిదళిఁగియున్న మమ్మఁ గని పాంచాలీ పాండవ వాసుదేవులు నగిరి. ఆ సభం జరిగిన ప్రలంభంబు నాకింకను హా

దయ శల్యంబయి వేధించుచున్నది" అని దుఃఖింప శకుని "రాజేంద్రా! నీకు వగవనేల? వారి రాజ్యలక్ష్మి నెల్ల మాయాద్యూతోదరమున నపహరించి యిత్తు. ధర్మజుండు ద్యూతప్రియుండు. కాని యందలి యుక్తి వం బెఱుంగఁడు. నే నక్షవిద్యయం దతిదక్షుండ. అతని నశ్రమంబున నోడింతు" నని యోదార్చె. శకుని పలుకులకు సుయోధనుండు సంతసిల్ల తండ్రి పదంబులపైఁబడి యితని మతంబున కొడం బడవలయు. విదురాదులతో నాలోచించిన వారిందుల కియ్యకొనరు. నీవ యాజ్ఞ యీవలయు. ఈయనంటివేని యీ క్షణమ సర్వభక్ష భక్షితుండనయ్యెద ననినం గుమారున కాహ్లాదకరంబుగఁ గానిమ్ము చూతమని వేవురు శిల్పాచార్యుల రావించి రమ్యంబగు సభ యొండు నిర్మింపంబంచి యేకాంతంబున విదురునకు శకుని మతంబు వినిపించిన నతఁడు విస్మితుండై యిట్లనియె.

"కలి ద్వాపర సమీపం బగుటయు జూదం బఖిల ప్రజాక్షయకరం బగుటయు నెఱుంగవైతివేల? నీ పుత్త్రులొండొరులతోఁ గలసి వర్తించుట నీ కొప్పదయ్యెనే? వారి దుర్వ్యవసాయం బెల్ల నుడిపి యిక్కురువంశ రక్షణంబు సేయుము"

అనిన ధృతరాష్ట్రుండు కొంతవడి యోజించి, "నేను నీవు శాంతనవ కృప ద్రోణాదు లుండఁ బుత్త్రుల కేల

భేదంబు పుట్టు? దీనికి నీ వొడంబడుము. వడిగల హయం బులఁ బూన్చిన రథ మెక్కి యింద్రప్రస్థమున కరిగి ధర్మ జాదులఁ దోడ్కొనిరమ్మ” ని పంచిన నతండు భీష్మున కంత యుం నెఱింగించి యిది కర్జంబు గాదని విచారించుచుండె.

మఱియొకనాఁడు తండ్రి కొడుకుతో మంతనంబున మంతునకుఁ గాని యీ ద్యూతవిచారం బుడుగుమని పలు విధముల నొక్కి వక్కాణించె. అంతకన్న మిన్నగఁ గ్రతువు సేయుమనియె. వానిం బెరచెవిం బెట్టి సుయోధ నుండు తండ్రి కిట్లనియె.

“ద్యూతంబునకంటె వేఱొండు వర మీయఁదగినది లేదు. సులభోపాయంబున నరుల సంపద కైకొనందగు నేని యంతకంటెఁ జేయఁదగిన దేది కలదు? అల్పుఁడని శత్రు నుపేక్షించితిమేని మ్రానిమొదలి వల్మీకంబునట్ల క్రమంబునఁ బెఱుఁగఁగలుగు. అహిత వృద్ధి యుపేక్షిత మైనచో నల్పవ్యాధియుం బోలె నిర్మూలితాత్ముఁ జేయ కుండునే? నాక్షేమంబు గోరుదేని దీని కొడఁబడుము. విదురు మతము పాండవహితార్థంబ యని మరల మరల స్మృతికిఁ దేవలయునే? తన కార్య మొరుమతంబునఁ గావింపఁజనునే?”

సమయానుకూలంబుగ శకుని యిట్లనియె.

“తనయుని యభివృద్ధికి వేల యొడంబడవు? వడ్డ నంబులు లేక చతురంగ సన్నాహ మొనర్పక యుభయ

రకర వివిధాయుధాన్యోన్య సంఘట్టనా రావంబు లెసంగ సంగ్రామంబు సేయక పరుల రాజ్యలక్ష్మి ప్రాప్తించుట కేల యెల్లక మోఁకా లొడ్డుచున్నావు? ఏ నశ్రమ్మున నక్షములు దాల్చి ప్రతిపక్షతతుల యక్షీణ [illegible] సంపదల జయించి యిత్తు. ధర్మజు రావింపుము వేఱొండు పాట వేల్పులకైనఁ బాండవోన్నతి హరింపఁగాదు"

ఎట్టకేలకు వారి మతంబునకు ధృతరాష్ట్రుఁ డను మతించి విదురుం బిలిచి "నీ వేగి యీ చిత్రసభం జూడ ధర్మజు ననుజులతోఁ బిలుచుకొనిరమ్ము. ఈ సభను నతండును దుర్యోధనుండును సుహృద్ద్యూతంబునఁ బ్రవర్తింపఁ గలవా" రనినఁ బెక్కుమారులు వారించి తుదకు నిర్బంధమున ధృతరాష్ట్ర నియోగమున గొడఁబడి యింద్రప్రస్థమున కేగి పాండవులచే నభ్యర్చితుండై నిజాగమన ప్రయోజనం బెఱింగించె.

ధర్మరాజు జూదము తగవుకాదని యోజించియుఁ బెద్దల యాజ్ఞ యనుల్లంఘ్యమని తమ్ములతో ద్రౌపదితో ధౌమ్యవిద్వజ్జనానుచరసంఘంబుతోఁ గదలి కరిపురికివచ్చి చేరె.

దుర్యోధనాదు లెదురేగి వారిం దోడితెచ్చి పలు మర్యాద లొనరించిరి. మఱునాఁ డందఱును వినోదభవనంబునకుఁ జని దాని రామణీయతం గాంచి మెచ్చిరి. ఆ యపూర్వసభామణి కుట్టిమంబున సుఖాసీనులయి యిష్ట

సంభాషణ క్రీడావినోదంబులఁ గొంత ప్రొద్దుపుచ్చిన పిదప దుర్యోధనుఁ డజాతశత్రున కిట్లనియె.

"అన్నా! యిందుఁ గొంతతడవు సుహృద్ద్యూతంబున వర్తింతమా? నీవు ద్యూతప్రియుండవనియు నందుఁ గడుం గడు దక్షుండ వనియు విందు నిన్నుఁ బ్రీతుంజేయుటయ మాకుఁ గర్తవ్యంబు"

అనిన ధర్మజుండు దుర్యోధనుం గాంచి "క్షత్ర నీతికి నిక్కృతియుఁ జూదంబును గ్రమంబులుగావు. జూదంబు పాపవృత్తంబు. కుత్సితకితవులతోడ నాడిన నెట్టివారు నర్థ ధర్మ వివర్జితు లగుదురు. మాయాద్యూతంబున జయిం చుట మహాపాతకంబు" అన నా మాటలకు శకుని, "ఇలేశా! బలహీనులు బలవంతుల జయింపఁ గడగునెడ మాయాబలంబులం జేసి యొదుచుట యొందును గల యదియ. నీ కోటమి సిద్ధించునని భయంబేని యుడుగు" మన ధర్మజుఁడు రాజసపూరితుఁడై పిలువంబడి వెనుకంజ యిడుట యొడయనికిఁ బాడియే యని యాడఁదొడంగి చందన కర్పూర కస్తూరీ పరిలిప్తంబయిన ద్యూతరంగంబు నందు ముందర గంధ పుష్పార్చితంబులైన యభిమతాక్షంబు లమర్చికొని మీలో నెవ్వరు నా తోడ నాడువారని గభీ రోక్తులు వలికె. "నీతో నాడ నే నెంతవాఁడ. ఈ శకుని నాకై నీతో వాడఁగడంగువాఁడు. అతని యోటమి నాయ

దిగ భావింతునని దుర్యోధనుండు తన చేతి రత్నకటకం బొడ్డె. అన్యులకై యన్యులాడు టెంతయు విషమం బని మణిహారం బొడ్డి కౌంతేయాగ్రజుం డాడ నారంభించె. పెద్ద లెల్ల రా సభయందుఁ బ్రహృష్టహృదయులై యుచ్ఛ్వాస నిస్సృతులై చూచుచుండిరి. క్రమక్రమంబున భూషణంబులు, సువర్ణ రత్న భాండాగారంబులు, చతుశ్శతనిధులును, వరూథ యూథంబులును, మదాంధ గంధ సింధురంబులును, ధర్మజుఁ డోడి బద్ధమత్సరుండై మరల యోషిత్సహస్రంబులఁ బరి చారికల, గంధర్వ హయంబులఁ దదితర సుందర తురంగ మృగసంఘంబుల నొడ్డి యోటువడియె.

అది గని విదురుండు రహస్యప్రకారంబున ధృత రాష్ట్రు చెవియొద్దఁ జేరి "నీ పెద్దకొడుకు వొడమిన యపుడ పెక్కు దుర్నిమిత్తంబులు వొడమె. వీఁడు ఖలుఁడు. ఎగ్గుల కోడన పుట్టినవాఁడు. ఎన్నండును బాపంబు వొరయని మా కులంబు నేఁడు నీ తనయుని కారణంబునఁ బాపభూ యిష్ఠంబగుచున్నయది. ఒకని కారణంబునఁ గులంబున కెగ్గగునేని వాని దూషించి కులంబు రక్షించుట ధర్మంబు. కులరక్షణార్థంబుగఁ గాదె కంసుని యాదవులు కృష్ణునిచేఁ జంపించిరి. నీ శాసనంబున వాసవసూనుండు కులపాంసను న్యక్కృతాయోధను దుర్యోధను నిగ్రహించుఁగాక. ప్రజ ము రాజ్యము తొంబది తొమ్మండ్రుగురు నీ కొడుకులు

సుఖాంతముగాక. ఒక నక్కనొసంగి సింగముం గొనుట తగదే? నీకుఁ బాండవులు పెరవారలే? నీ సుతుఁడు బొగ్గులకై ఫలపుష్ప ద్రుమంబుఁ గాల్చుచున్నాఁడు. వారింపుము" అని యెన్నియనువులఁ జెప్పినను బుత్త్ర స్నేహంబున నెద్దియుం జేయక యూరక చూరకుండ దుర్యోధనుం గని యతఁ డిట్లనియె.

"అన్యాయమార్గంబున మాయావి యగు శకుని నూలు కొలిపి పాండవులఁ బరాజితులఁ జేయుట లగ్గుగాదు" అనిన దుర్యోధనుం డలిగి "నీవు పక్షపాతివి. వారినే వందివలెఁ గీర్తింతువు మమ్మునిందింతువు. మామే లెంచవు. నిన్నుంచుకొనియుంట యొడిని జెఱు ఫణి నుంచుకొనినట్లయ్యె. నీ యంత నీ వుండుము. మాకు బుద్ధి చెప్పరాకుము. పిలువనిపేరంట మేల మెడ వైచి కొనియెద" వని తూలనాడిన విదురుండు "దుర్బుద్ధీ! నీకుఁ జెడఁ గఱపువారే చెలులు. నీ యట్టివారే కార్యంబులు సెప్పువారలు. ప్రియములు పలుకువారిని మెచ్చునట్లు పథ్యంబున ప్రియంబునైన పలుకు నీ వంటివారు విందురే? రోగికిఁ బథ్యము రుచించునే?

తే. గీ. మొదలన ప్రియమయ్యును తుదిగరంబు
పథ్యమగు పల్కు ప్రియులందు బలిమినైనఁ
బలుకవలయు మోమోడక యోసి యట్టి
వాఁడు దగు సహాయుండు భూవల్లభునకు.

నన్నన్యథా బుద్ధినొల్లక పలికితివి. పాండవులతోడి విగ్ర హంబు నీకు లగ్గుగాదు" అని విగతవచనుండయ్యె.

అంతయు నోడితి విఁక నేది యొడ్డఁగలవాఁడ వని కుని యన యుధిష్ఠిరుండు మోసమెఱుంగక రోషంబు పెనఁ గొన దేవబ్రాహ్మణ వృత్తులు దక్క సర్వభూమియు నొడ్డి యోడె. తదుపరి తమ్ముల నొక్కొక్క రిఁగఁ బణంబిడి యోటు వడి తన్నొడ్డికొనియు నోడె. అప్పుడు శకుని ధర్మతనయుం గని "ఏల యింత బేలవై నిన్నొడ్డికొంటివి? ఐన నేమాయె. ధనంబగు పాంచాలి నొడ్డుము. గెలువఁ గల" వన ధర్మ రాజు శివముగొన్నవాని తెఱంగునఁ దన్నెఱుంగక ద్రౌపది నొడ్డె. భీమార్జునులు వారించిరి. ప్రయోజనంబు లేక పోయె. వెంటనే యోడె. ధర్మజు మొగంబున నపుడు దైన్య గపడియె. అంత దుర్యోధనుండు గద్దియనుండిలేచి విదురు క్కు మొగంబై "పాండవులు తమతో ద్రౌపదితో సర్వంబు నోడి దాసులైరి. దాసి యగు పాంచాలిం బిలువుము భాభవనం బలికింపవలయు" నని దర్పోద్ధతుండై పలుక తండు సహింపనోపక "దుర్యోధనా! నీ వెక్కడ? ద్రౌపది యెక్కడ? దాస్యమెక్కడ? ఈ దురుకు నీకుఁ దగదు. అవి తిపరుం డొల్లింటి సంపదయు నపేక్షింపదు. పాంచాలి కంటె కంత యనపాశ్రయయై తోఁచెనే? తులువలతోఁ జేరి చెడనున్నాఁడవు. ఆ భీమసేను నెఱుంగుదే? ఆశీవిషంబుల

నేల యఁలిగించెదవు? నీ ద్యూతఫలంబు వేణుఫలంబునుం బోలె సహమూల వినాశంబునకు నిమిత్తంబగు" ననిన సుయోధనుండు విదురుం దూలనాడి ప్రాతిగామిం బిలిచి పాంచాలిం దోడి తేరఁ బంచె.

వాఁడు సర్వగతిం జని సభయందలి విశేషంబులు వివరించి రాజు నాజ్ఞగా నాయమం బిలిచె. కృష్ణ యులికిపడి "అకటా! ఏ యుగంబుననేని యెట్టి దుష్కృతవుండేని భార్య నొడ్డి యోడినవాని విందుమే? ధర్మపుత్త్రుండుకూడ నిట్లాచరించునే? కానిమ్ము. ప్రాతిగామీ! నన్నోడి తన్నోడెనా? తన్నోడి నన్నోడెనా? ఎఱిఁగినఁ బలుకుము. ఎఱుఁగవేని యా జూదరి నడిగివచ్చి నన్నుం దోడ్కొని పొ" మ్మని నుడివె.

ప్రాతిగామి క్రమ్మఱవచ్చి పాంచాలి పలుకులు ధర్మనందనునకుం జెప్పిన నతండు దురోదర పరాజయ దుఃఖిత చేతస్కుండై యదత్త ప్రతివచనుండయ్యె. దుర్యోధనుండు ప్రాతిగామిం గని "యీ సందిగ్ధాంశము నిచ్చటికే వచ్చి సభ్యుల నడిగి తెలిసికొందువు రమ్మని పిలుచుకొనిరమ్ము. పొ" మ్మన నతం డేగి యవ్వార్త యెఱింగించె. అద్దేవి మది వెఱఁగంది వాని పిఱుందన యేకవస్త్రయు నధోముఖియునై సభకుఁ జనుదెంచి కురువృద్ధుల మఱువున నిలిచె. చూడ నోపక లజ్జితులై దుఃఖాకులిత మనస్కులై తలలువాంచి యున్న పాండవుల వైలక్ష్యం బుపలక్షించి సంతసించి సుయో

ధనుండు దుశ్శాసనుం జూచి "ప్రాతిగామి భీమునకు వెఱచు నీ వేగి దాని నీడ్చికొని ర" మ్మన నతండు పరుగునఁ బాంచాలికడకుఁ బోయె. వచ్చువాని పరువుంగని బెబ్బులింగన్న యిఱ్ఱిచందంబున భయభ్రాంతయై వడవడ వడంకుచు నయ్యబల "అన్నా! నన్ను ముట్టకుము. ఏకవస్త్రను. రజస్వలను. సభ కెట్లు రానేర్తు?" ననిన విని యద్దురాత్ముఁ డద్దేవిం బదరి "పంచభర్తృకా! ఏకవస్త్రవైతేమి? విగతవస్త్రవైతేమి? నిన్నెట్లును గొనిపోదు" నని రాజసూయావభృథస్నానపరిపూతంబైన పెనుపొందు నామె వేణిం బట్టికొని నిష్కరుణుండై సదస్యులు సంభ్రమించి చూడ సభ కీడ్చి తెచ్చె.

వాతావధూతంబైన పతాకయుంబోలె దుశ్శాసనాపకృష్టయై ద్రౌపది వికీర్ణ కేశకలాపయు వివర్ణవదనయు నై సభ్యులం గని కోపలజ్జాపరవశయై యిట్లనియె. "కురువంశభూషణుండగు ధర్మరాజు దైవోపహతుఁడయ్యె ధర్మమేల దప్పె? ఈ దురాత్ముఁ డేల నన్ని సభ కీడ్చుకొనివచ్చె? భరత వీరుల కిట్టి కార్యంబు ధర్మంబ కాఁబోలు! జగత్త్రయ జయ భుజవీర్య సనాథులైన నాథులు గలిగియు ననాథనైతి!"

అని రోషకటాక్ష నిరీక్షణంబులు భర్తలపైఁ బ్రసరింపఁ జేసినఁ గటకటపడి కటము లదర వడముడి బొమముడి గదుర నుగ్రుండయ్యెఁ గ్రోధంబు నడంచికొని ధర్మరాజున కిట్లనియె. "అన్నా! సర్వము నోడితివి. మమ్మోడితివి. సమ్మతంబ

భార్యను బణంబుగ నిడి యోడునంత యవివేకమే? నీ నెప మున నా గోల నీచుఁ చే నీ దుష్టసభను బరిభూత యయ్యె. ఇంతకుఁ గారణంబై యధర్మవృత్తిం బ్రవర్తించిన భవద్బాహుదాహంబు సేయక నాకోపదాహంబు శాంతింపదు" అని రోషావేశ పరవశుండై పలుక నులికి సవ్యసాచి యిట్లనియె.

ధర్మసుతుండు ధర్మంబు దప్పిన ధరణి తల్లడిల్లదే? అతని దిద్దునంతవారమే మనము? పిలువఁబడి మరలుట క్షాత్రనీతిగాదు. ఆడినది జూదము. అందుఁ బాడియేది? పాడికానిదియేది? ధీరులు గురుల నతిక్రమింపఁ దగవే? చాలు. నీ యుద్యోగం బుడుగుము. అని శాంతింపంజేసె.

అంతకు నన్యాయ శ్రవణ వికర్ణులై యున్న సభాసదులఁ గని వికర్ణుండు లేచి "పెద్దలారా! ధర్మజ్ఞులైన వృద్ధులతోఁ గూడినది సభ. అందఱు భార్యలుగలవారు కారె? ఈ సుశీల నిస్సిచు లిట్లు నిందితఁజేయ నూరక చూచుచుండఁ బాడియే? ఈ యమ ప్రశ్నంబు విచారణీయంబు. తెలిసియుఁ బెద్దలేలోకో యూరకున్నవారు? ద్రౌపది వారి కెట్లుదాసి? ఏవురక ధనంబు నొకఁ డొడ్డఁజనునే? ఓడిన ధర్మజుండు మరలఁ బాంచాలినొడ్డ బాధ్యుఁడెట్లగు? దుర్వ్యసనంబులం దవిలినవాఁడు ధర్మవు దప్పి వర్తిల్లు. అట్టివాని కృత్యంబులు చేకొనందగవు. కావున ద్రౌపది యధర్మవిజిత. ఆమె నిటకుఁ దెచ్చుట యన్యాయ్యంబ" అనినఁ గర్ణుఁ డిట్లనియె.

వృద్ధులున్నచోటఁ దగుదునని లేచి గరువంపుఁ బలుకు లాడఁ జెలఁగితవాని కేల? ధర్మజుండు సర్వస్వమ్ము నోటువడినప్పు డిది యతనికి వెలిగాదు. ఇది యనేక భర్తృక గావున బాధకి. దీనిని విగతవస్త్రం జేసి తెచ్చినను ధర్మ విరోధంబు గాదు. అని ప్రత్యాఖ్యానంబు సేయ వికర్ణుండు "పతివ్రతను దూలనాడి యవమానించిన పాపఫలం బూరక పోవునది కాదు. మీ వంటి మంత్రులు గలిగియున్నప్పు డది శీఘ్రకాలంబునఁ వంశదాహంబు సేయు సందియం బు గలదే! కులటనైనను దాని మానభంగంబు సేయు మానవంతు లొప్పుదురే?" యన దుర్యోధనుండు వానిం బదరి దుశ్శాసనుం బిలిచి ద్రౌపదియుఁ బాండవులయు వస్త్రంబు లొలిచి తెమ్మనఁ బృథాతనయులు తమ పై వస్త్రంబులు దీసి ముం దుంచిరి.

—:ఆపన్నరక్షణము:—

తగనిపనియని యైనఁ దలఁపక దుశ్శాసనుండు ద్రౌపది కట్టిన పుట్టంబు నొలిచె. ఆ యమ వేఱొండు గతి లేదని హస్తాబ్జంబులు పై కెత్తి.

మ. కరుణాదూరత నూరకుండిరయయో
గాంగేయ ముఖ్యుల్ మహా
పరిభావంబున కోర్వరామిఁ దలలుర్
వక్షమ్ములోఁ గ్రుక్కి దు

ర్భర దీనస్థితి నున్నవారలు పతుల్
రావే నను బ్రోవవే
శరణం బెవ్వరు లేరు నాకు నిఁకఁ గృ
ష్ణా! దీన సంరక్షణా!

అని ప్రార్థించె. దీనావనుఁ డగు శ్రీకృష్ణుం డామె కక్షయంబుగఁ బటంబులఁ బ్రసాదించె. దుశ్శాసనుం డొలుచుకొలఁదిఁ దఱుఁగక వలువ లెప్పటివలె నగుచుండె. వస్త్రంబులు ప్రోవులయ్యె. వాని యొడలు ముచ్చెమటలు గ్రమ్మె. అలసె. వాఁడు సేయుచున్న క్రూరకార్యంబునకు సహింపఁజాలక కోపరక్తాంతనయనుం డగుచు భీమసేనుం డంతకాకారుండై దంతసందష్ట దారుణ ముఖుండై

మ. కురువృద్ధుల్ గురువృద్ధబాంధవు లనే
కుల్ చూచుచుండఁగా మహా
దురుఁడై ద్రౌపది నిట్లు చేసిన ఖలున్
దుశ్శాసనున్ లోక భీ
కరలీలన్ వధియించి తద్విపుల వ
క్షశ్శైల రక్తోరు ని
ర్ఝర ముర్వీపతి చూచుచుండ నని నా
స్వాదింతు నుగ్రాకృతిన్.

ఇట్లు చేయునైతినేని పితృ పితామహుల గతికిఁ దప్పిన వాఁడ నగుదు నని వానిపై కుటికె. విదురుం డడ్డుపడి నాయనా! వీరి కెట్లును వినాశకాలము దాపరించినది. మమ్ముఁ గనిరైన ధర్మతనయు మాట నిలుపుమని వారించె. సభలోని సందడి చప్పఁ జల్లాఱె.

సభికులార! నే నిజముగ వీరి దాసినే? ఎఱుఁగఁ జెప్పుఁడని ద్రౌపది మరలఁ బ్రశ్నించె. భీష్ముఁ డప్పాంచాలిం గననేరక తలవాంచి "పతివ్రతా తిలకమా! నీ యోగ్యతయే నిన్నుఁ గాపాడుచుండె. జీవచ్ఛవంబులమై పడియున్న మమ్మేల ప్రశ్నించెదు? ఇందలి ధర్మసూక్ష్మంబు ధర్మతనయుఁ డెఱిఁగి చెప్పవలయుఁ గాక యలంతులు వలంతురె?" యని ధృతరాష్ట్రు పాపవ్యవసాయాంగీకారంబును గూర్చి యతని నిందించె.

కర్ణుండు లేచి "తరుణీ! ఒక్క భర్తను గలిగి యుంటేని నీ కింత వంత ప్రాప్తించియుండదు. ఇప్పుడేని జూదంబున నాలి నోటు వడనివానిగా నీ సభయం దొకని నేరికొనుము. సుఖపడఁగలవు" అని యుల్లసమాడె. వాని మాటల కనుగుణమ్ముగ దుర్యోధనుండు తన తొడ చూపి ద్రౌపదిని రమ్మని సన్న చేసె. అది గని మారుతి మండిపడి యాయుధంబు లున్న వలనికి దృష్టులు పఱఁగించుచు

ఉ. ధారుణి రాజ్యసంపద మ
దంబునఁ గోమలిఁ గృష్ణఁ జూచి రం
భోరు నిజోరుదేశమున
నుండఁగఁ బిల్చిన యుద్ధురాత్ము దు
ర్వార మదీయ బాహుపరి
వర్తిత చండ గదాభిఘాత భ
గ్నోరుత రోరుఁ జేయుదు సు
యోధను నుగ్రరణాంతరంబునన్.

అనుచు నడవ నతని సంరంభ విజృంభణంబులు చూచి భీష్మ ద్రోణ విదురు లక్షంబై యిది కోపంబునకు సమయంబుగాదు. శాంతింపుమని ప్రశాంతచిత్తుం జేసిరి. వీని తల దన్నువఱకు నీ నా కరంబుల జలపానంబు సేయనని భయంకర ప్రతిజ్ఞ గావించి భీముండు మరలె. అప్పుడా సభయందు దుశ్శకునంబులు పెక్కులు పుట్టె.

దుర్నిమిత్తములకు నంతకు మించిన భీముని భీమ ప్రతిజ్ఞలకు భీతుండై మేను వడఁక మించివచ్చె నని వగచి ధృతరాష్ట్రుండు కొడుకును బెక్కువిధముల దూఱి ద్రౌపదిని జేరంబిలిచి "అమ్మాయీ! నా కోడండ్రలో నీవు కడు నభ్యర్చితవు. నా యెడఁ బ్రసన్నమతివై యీ నా కొడుకుల దుడుకుల నెడఁద గణింపక మన్నించి నీ యిష్టంబు గోరుము. నీకుఁ బ్రియంబుసేయ సంసిద్ధుఁడ" ననిన ద్రౌ

పది యతనిం గని "పెద్దలకు వరంబీయఁ గోర్కె గలదేని ధర్మతనయుండు దాస్యవిముక్తుఁ డగునట్లు ప్రసాదింపుఁ" డని నేర్పుమెయిఁ గోరె. సంతసించి యంధరాజు రెండవది కోరుమన నద్దేవి "ధర్మజు తమ్ములు తమ శస్త్రాస్త్రములతో విముక్తులఁ జేయుఁ" డని కోరె. అదియు నిచ్చితి మఱియుఁ గోరుమన ద్రౌపది "క్షత్త్రియకాంత కింతకంటె నడుగ నధికారము లే" దనియె. ఆమె ధర్మసూక్ష్మజ్ఞతకు గుణంబులకు సంతసించి ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మజుం బిలిచి మెప్పటియట్ల మీ రాజ్యంబు సర్వసంపదలు నిచ్చితి. వీరి మెగ్గుల మఱవుమనిన ధర్మజుండు తండ్రి యానతిఁ దలఁ దాల్తు ననియె. భీముఁడు "లేచి కొఱవితోఁ గాల్చి జలముం జిలికినవిధమునఁ బలికిన పలుకులలోని పోటులఁ జాటింపక తలయూఁపదగునే? తమ్ములు ప్రాణంబులతోనుండ ధర్మరాజును భార్యా కృపాలబ్ధసిర నేలింతురే? స్త్రీ ధనము గొని జీవించునంత యధమాధముఁ డగునే యమనందనుఁడు? పరాక్రమోపార్జితంబ క్షత్త్రియుల కానుభావ్యములు" అని యొల్లకున్న "భార్య కృపయేల! ఆర్యకృప యనుకొనరాదా?" యని సాంత్వన వచనంబుల నలని సమాధానపఱచి ధర్మజుండు తమ్ములతో ద్రౌపదితో నింద్రప్రస్థమ్మునకుఁ బయనించె.

—:పునర్ద్యూతము:—

దుర్యోధనుండు కర్ణ శకుని సైంధవ దుశ్శాసనులతో

నాలోచించి తండ్రికడ కేగి "మన మెంత మేలుచేసియుఁ బాండవులకు హితులము కాఁజాలము. వారి నొక వంక నీ పరిభవాగ్ని కాల్పకుండునే? ఆశీవిషముల నలఁగఁబొడిచి కంఠ సమీపంబున విడిచినట్లు వారల విడిచిపుచ్చితివి. ఎక్కటిశూరులు వా రొక్కరై పగ సాధింపకుందురే? వారి నీ సారి ద్యూతంబునకుఁ బిలిపింపు" మనిన నతం డులికిపడి "కుమారా! వదలిపోయిన సింగంబుల యెడకు మరల నడచు జడుని కైవడి వారి సముఖంబు నేల యాసించెదు?

ఉ. అన్నకు నోడి భీముఁడును
నర్జునుఁడుం గవలుం సతీమణిం
బన్నము సేయునప్డు మిముఁ
బందల నొప్పరికించిరింక వాం
డ్రన్నను గిన్ననుం దలఁప
కాగ్రహవృత్తి మెయిం జరించి నీ
యున్నతి రూపుమాపుదు ర
హా! యిపు డేటికి జూద మాత్మజా!"

నీ దుర్వ్యవసాయం బింకనైన నుడుగుమని ప్రార్థేయ పడియె. సుయోధనుండు చిర్నగవుతోఁ "దండ్రీ! పిదప మొదటిపని సేయు మేమంత వెఱ్ఱులమే? ఇప్పటి కట్టుదిట్టములు వేఱు. తప్పక రప్పింపవలయు" నన నతం డొడంబడి ప్రాతిగామిం బంపె.

పితృనియోగంబును విధినియోగంబును నవిలంఘనీయములని పాండవులు వెంటనే కదలి వచ్చిరి. మరల

ప్పటియట్లు ద్యూతరంగంబునఁ గూర్చుండిరి. శకుని ధర్మజుం
గని "ధృతరాష్ట్రుండు మిము గౌరవించి యిచ్చినవానిని మీరు
ణంబుగఁనుంపఁదగదు. మన యిప్పటిపణంబు వేఱు. ఇందోటు
న వార లజినవల్కలములఁ గట్టి వన్యమూల ఫలాశనులై
బ్రహ్మచర్యంబునఁ బండ్రెండేండ్లు వనవాసంబు చేసి పద
పడి జనపదంబున నొరు లెఱుంగకుండ నొకయేఁ డజ్ఞాతవాసం
బును జలిపివచ్చి క్రమ్మఱ వారి రాజ్యముఁ గైకొనవలయు.
అజ్ఞాతంబున నెఱుంగఁబడినవారు మరల బండ్రెండేం డ్లర
ణ్యావాసంబు నొక్కయేఁ డజ్ఞాతవాసంబును సలుపవలయు.
టొప్పుదురేని జూదమాడఁ గడఁగవచ్చు" ననినఁ బునర్ద్యూ
తారము పిలువఁబడి మగుడనగునే యని

ధర్మసుతుఁ డాడి శకుని క
ధర్మస్థితి నోటువడియె దైవముచెయిదిన్
నిర్మితమైన శుభాశుభ
కర్మఫలంబెట్లు దేహి గడవఁగవచ్చున్?

పునర్ద్యూతపరాజితులైన పాండవులు కురువృద్ధుల
గురుల వీడుకోల్లు గొనిరి. విదురుండు "వృద్ధయగు కుంతి
నవాస పరిక్లేశంబునకోర్వదు. మద్గృహమున నుండుఁగాక.
దితరు లన్యోన్యహితులు. మీరు కృష్ణద్వైపాయనశిక్షిత
లరు. కృష్ణరక్షితులరు. మీకు ధౌమ్యుండు పురోహితుండు.
దైవమానుష సంపన్నులరు. ధర్మచరితంబున ఋషులను
మహత్త్వమునఁ గుబేర వాసవాదులను జయించినవారలు.

భూమియు గాడుపును జంద్రాదిత్యు లెల్లప్పుడు రక్షింతురు గాత! ఎల్లకార్యంబుల యందు నప్రమత్తులరై వర్తింపుఁడు. అరుగుఁడు. పునర్దర్శన మయ్యెడు" మని కలిపిన నతని వీడ్కొని తల్లి చరణంబుల కెఱఁగిరి. మిగుల దుఃఖమానస యై కుంతి "ఆపద్బంధూ! కృష్ణా! నా కుమారు లిట్టు లనాథులై వనవుల మునివృత్తి నుండవలసినవారికా! ధార్తరాష్ట్రుల వంచనఁ గాక వీరు రాజ్యనిరాసయోగ్యులే?" యని యెలుఁగెత్తి విలపించి సహదేవుం గౌఁగిలించి,

క. అన్న! సహదేవ! నీవును
నన్నలతో నరిగెదన్న! యకై డవులకును నీ
వున్నను సుతులందఱు నిం
దున్నట్టుల నాకుఁ జిత్తకై మూఱడియుండుఁ.

అని శోకాక్రాంతయై వినయ వినమితోత్తమాంగ యైన పాంచాలింగని బాష్పజలంబు లురల "బిడ్డా! నీ కతమున ద్రుపదుకులము పాండుకులము వెలిగె. పురుషసింహులగు నీ పతుల తోడన నడవుల కేగి వారి కుపచరింపఁబూనుటచే నీవ కడుఁ బుణ్యాత్మురాలవు" అని కౌఁగిలించి దీవించె.

—:వనవాసగమనము:—

ముక్తకేశియై మందగతిని బతుల పిఱుందన ద్రుపద పుత్త్రి యేగుచుండఁ జూచి యంతఃపురకాంతలెల్లఁ దలలు వంచి దురపిల్లిరి. భీముఁడు దుర్యోధన దుశ్శాసనుల, నర్జునుండు కర్ణుని, సహదేవుండు శకునిని దురంబున హతంబొనరించునట్లు ప్రతిజ్ఞలు పలికి వెడలిరి. పౌరులు కౌరవుల నిం

సాగిరి. అది విని ధృతరాష్ట్రుండు కొడుకుల దుర్న
బున నిఁక నేమిపుట్టునో యని వగచి విదురుం బిలిచి
దవు లెట్లుపోయిరి? వారి మొగంబు లెట్లుండె? విన
తు చెప్పుమని యడిగిన నతని కతఁ డిట్లనియె.
ధర్మజుండు వస్త్రాంతమున వదనంబు గప్పికొని యేగె.
సేనుండు బారలు చాఁచికొని యరిగె. ఇసుము చల్లుచు
ద్రపుత్త్రుండు చనియె. భూరేణు లిప్తశరీరుఁడై నకు
ఁడు పోయె. అధోవక్త్రుఁడై సహదేవుండు నడచె. వివృత
మై పాంచాలి బయలుదేఱె. రౌద్రయామ్య సామగాన
ఖరితాస్యుఁడై ధౌమ్యుఁడు మునుగ వెడలె.
అనిన నట్లేల వారు వోయిరని ధృతరాష్ట్రుండు
చ్ఛింప విదురుం డిట్లనియె. నిజరూపాలోకన జనదాహ
యంబున ధర్మజుం డట్లేగె. బాహుదర్పము నేర్పునఁ జూప
బ్బెనని వాయుపుత్త్రుం డట్టులు వోయె. ఇంతకంటెఁ దఱు
గ శరంబులేసి పగఱఁ జెఱతునని యిసుము సల్లుచు ఫల్గు
ం డరిగె. దుఃఖానుభావంబున కనుచితంబైన సుందరరూ
పంబు చూచి జనులు దుఃఖాపకుండ ధూళిధూసరిత శరీరుండై
కులుండు నడచె. దీనత నొందిన తన మొగంబు గన్నవారి
కెగ్గగునని సహదేవుఁ డధోముఖుండై చనియె.
చ. తడిసిన యేకవస్త్ర పరి
ధానముతోడ విముక్తకేశియై

తోడరుచు దుఃఖభావమున
    ద్రోవదివోయె మహాహవంబునన్
బడిన నిజేశ మిత్త్ర సుత
    బంధుజనంబుల శోకవేదనం
గడుకొని యిట్టులేగుదురు
    కౌరవభామిను లివ్విధంబునన్.

భారతరణనిహతు లగు కౌరవుల పరలోకక్రియలు సూచించి ధౌమ్యుఁ డవ్విధి నడచె.

ఆ పలుకులు విని యంధనృపతి బలవద్విరోధంబు వంశక్షయకరంబును బ్రజాక్షయకరంబు నని వెచ్చనూర్చుచుండె. అపుడు సంజయుండు "రాజేంద్రా! పాండవులు తమ్ముని కొడుకులని కాని ధ ర్మికులని కాని శాంతచిత్తులని కాని వగవక రాజ్యదూరులఁ జేసితివి. కోరిక నెరవేరిన పిదపఁ బై కీళ్లేల వగచెదు? నీ పడ్డుపడియున్న నీ కొడుకుల వలన నింత పుట్టునే? ఏతత్ఫలంబు పూర్ణంబుగ ననుభవించు కాలము తూర్ణంబు రాకుండునే?" యని యెత్తి యధిక్షేపించె. విదురుఁ డది విని "యిప్పుడేని మించినది గలదే? వంచన వదలి పాండవులఁ బ్రార్థించి తెచ్చి వారి రాజ్యంబున నిలిపినఁ గాఱియ లేల పుట్టు?" ననిన విననియట్టాంబికేయుం డుపేక్షించె.

V. Rd ...
12/3/55

శ్రీకృష్ణార్పణము.

అమ్మకమునకు సిద్ధముగనున్న పుస్తకములు

అప్రూవు అయినవి.

1 విజయవాచకము మొదటి తరగతి రు 0—3

2 ,, రెండవ తరగతి 0—3

3 ,, మూడవ తరగతి 0—4

4 ,, నాలుగవ తరగతి 0—5

5 ,, ఐదవ తరగతి 0—6

ఉ ప వా చ క ము లు

6 శ్రీకృష్ణుడు 0—6

7 [illegible] 0—8

8 [illegible] రాఘవము 0—10

9 నీతిదీపావళి (చిన్నకథలు) ప్రథమ ఖండము 0—2

10 ,, ద్వితీయ ఖండము 0—3

11 ,, తృతీయ ఖండము 0—4

12 ,, చతుర్థ ఖండము 0—5

13 [illegible] (ధ్రువచరిత్రము) 0—8

14 [illegible] 0—10

15 [illegible] 0—10

16 [illegible] (7 [illegible]) 0—12

[illegible]

[illegible] 0—8

[illegible] 0—3

[illegible]

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్ఛరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాధ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (భైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (భైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24. శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25. ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26. షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27. సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28. సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29. నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30. శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31. హృదయంలో సాయి	15-00
32. శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్ఛరిత్ర)	120-00
33. గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1. 'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2. గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3. ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6. కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7. గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8. శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9. సాదా క్యాలండర్	5.00
10. పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11. తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12. కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13. జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14. మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15. వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16. వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17. సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18. శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19. పూర్వ పరాశరి	100-00
20. పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21. ప్రశ్న సింధు	99-00
22. నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23. సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24. దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60. అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61. బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62. లగ్నరత్నాకరం	63-00
63. షట్పంచాశిక	120-00
64. 40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65. 40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66. 40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67. 40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68. 40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69. మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70. కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71. ముహూర్తచింతామణి	99-00
72. సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73. ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74. అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75. గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76. జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77. జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78. జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79. నాడీజ్యోతిషం	63-00
80. నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81. లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82. గౌతమసంహిత	63-00
83. హోరరత్నమాల	63-00
84. జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85. పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86. దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87. వింత జోష్యములు	63-00
88. షోడశవర్గులు	200-00
89. రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90. చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91. కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92. బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93. గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94. శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95. శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96. రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97. ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98. ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99. లఘుజాతకం	63-00
100. జాతకాలంకారము	63-00
101. మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102. వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103. మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104. కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105. సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106. కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107. తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108. వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109. ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110. మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111. కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112. మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113. నారద సంహిత	200-00
114. పంచాంగపీఠికలేఖికాగణితం	250-00
115. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117. రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118. ఛాయాగ్రహములు	99-00
119. జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్ధరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129. జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130. ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131. ముహూర్తం	75-00
132. విశిష్ట జాతకములు	125-00
133. భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134. 300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135. జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140. భావార్థరత్నాకరము	100-00
141. ముహూర్త చింతామణి	100-00
142. ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143. స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144. శతయోగమంజరి	50-00
145. వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146. దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147. వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152. అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153. అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154. పంచాంగ వివేకము	99-00
155. వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156. పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1. 40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2. వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3. వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4. మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళ డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్ఆర్ట్స్ (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87.	మానవధర్మములు		120-00
88.	వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89.	సహస్రలింగార్చన		120-00
90.	శ్రీ శివగీత		120-00
91.	ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92.	పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
	(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93.	బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94.	బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95.	బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96.	కేదారనాధ్ బదరీనాధ్ యాత్రాగైడు		63-00
97.	దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98.	108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99.	ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100.	భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101.	చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102.	భగవత్‌స్తుతి		63-00
103.	సూర్యోపాసన		36-00
104.	కాశీఖండం		250-00
105.	దేవీభాగవతం		360-00
106.	శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107.	ధర్మసందేహాలు		216-00
108.	ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109.	రామాయణం		600-00
110.	పోతన భాగవతం		900-00
111.	శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1.	ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2.	మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3.	ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4.	గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5.	గృహవైద్యసారం	36-00
6.	హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7.	ప్రకృతివైద్యం	36-00
8.	ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శాలీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవేవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహందీ (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు	63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)	600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు	595-00

ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు

విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్ధ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహుర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00